

Foto Súdwest-Fryslân

*Brede welvaart, demografie,
arbeidsmarkt en economie*

maart 2022

Colofon

Auteurs:

Geert Visser
Roos de Bruijn

In opdracht van:

Gemeente Súdwest-Fryslân

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. Brede welvaart	5
2.1 Inleiding	5
2.2 Totaalbeeld	5
2.3 Voorzieningen	8
2.4 Gezondheid	8
2.5 Sociale contacten	9
2.6 Veiligheid	9
3. Demografie	10
3.1 Bevolkingsontwikkeling	10
3.2 Huishoudensontwikkeling	13
4. Arbeidsmarkt	14
4.1 Inleiding	14
4.2 Opleidingsniveau	14
4.3 Pendelcijfers	15
4.4 Arbeidsparticipatie	16
4.5 Uitkeringen	18
5. Economie	20
5.1 Sectorstructuur	20
5.2 Verdieping kernsectoren	21
5.3 Werkgelegenheidsontwikkeling	25
5.4 Bedrijvendemografie	27
5.5 Bedrijventerreinen	30
5.6 Toegevoegde waarde	30

1. Inleiding

Deze foto schetst een zo recent mogelijk beeld van de brede welvaart, demografie, arbeidsmarkt en economie in de gemeente Súdwest-Fryslân. Waar mogelijk zijn de ontwikkelingen weergegeven en gespiegeld aan de andere F4 gemeenten, de provincie Fryslân en Nederland. De cijfers zijn gebaseerd op openbare rapporten en gegevensbronnen, in voetnoten is aangegeven welke bronnen zijn geraadpleegd. Vrijwel alle data die is gebruikt voor deze foto is verzameld op basis van steekproeven en enquêtes en is dus slechts een onderbouwde inschatting van de werkelijke situatie.

2. Brede welvaart

2.1 Inleiding

Welvaart van inwoners wordt vaak gemeten op basis van het bruto binnenlands product (bbp) per hoofd van de bevolking. Economische groei is echter niet het enige wat de welvaart van Nederlanders bepaalt. Ook aspecten als gezondheid, inkomen, onderwijs, veiligheid, milieu en geluk zijn hierbij van belang. Het begrip Brede welvaart omvat zowel economische als niet-economische indicatoren om de welvaart in een regio te meten. Voor het inzichtelijk maken van brede welvaart in Súdwest-Fryslân, zijn onderstaande bronnen geraadpleegd:

- Universiteit Utrecht en de Rabobank hebben in 2016 de Brede Welvaartsindex (BWI) ontwikkeld, die alle aspecten die van belang zijn voor het menselijk welbevinden meet langs elf dimensies. Deze data wordt verzameld op COROP-niveau. Zuidwest-Fryslân (waartoe de gemeente Súdwest-Fryslân behoort) heeft de hoogste brede welvaart van de provincie Fryslân en is qua brede welvaart de tweede regio van Nederland.
- Het CBS meet middels verschillende indicatoren de brede welvaart, deze data is beschikbaar op gemeenteniveau. De score van Súdwest-Fryslân op verschillende indicatoren is vergeleken met die van Fryslân en Nederland. We hebben geïnterviewd of Súdwest-Fryslân hoger of lager scoort dan het Friese en landelijk gemiddelde en of dit voor de gemeente juist brede welvaart verhogend of verlagend werkt.
- Een onderzoek van Elsevier beoordeelt Nederlandse gemeenten op woongenot. In het onderzoek worden gemeenten beoordeeld op 97 punten voor de volgende aspecten: nabije aanwezigheid van voorzieningen, zoals onderwijs en kinderopvang, winkels, vrije tijdsvoorzieningen, bereikbaarheid, kwaliteit gebouwde en natuurlijke omgeving, overlast, veiligheid, bevolkingskenmerken (sociale kenmerken) en rust en ruimte.
- Het Fries Sociaal Planbureau heeft de uitkomsten van de CBS-meetmethode vertaald naar de Friese situatie en de uitkomsten nader geduid. De uitkomsten van dit onderzoek zijn gebruikt om de verschillende thema's in dit hoofdstuk nader te duiden.

2.2 Totaalbeeld

Inwoners van Súdwest-Fryslân zijn erg tevreden, omgeving heeft een positieve invloed

Uit meerdere onderzoeken blijkt dat de ervaren brede welvaart van de inwoners van Súdwest-Fryslân relatief hoog is. De gewogen Brede Welvaarts-index¹ plaatst regio Zuidwest-Fryslân tweede op de Nederlandse ranglijst. De regio scoort hierbij direct ook het hoogst van alle Friese regio's. Zuidwest-Fryslân scoort het hoogst van alle regio's op de indicatoren 'woontevredenheid' en 'subjectief welzijn'. Ook zijn inwoners van de regio erg tevreden over het milieu.

---

¹ Bron: Universiteit Utrecht & Rabobank, 2019

Tabel 1: Brede Welvaartsindex (BWI)

Regio	BWI	Subjectief welzijn	Gezondheid	Onderwijs	Milieu	Veiligheid	Inkomen	Arbeid	Sociale contacten	Maatschappelijke betrokkenheid*	Balans werk en privé	Woontevredenheid
Noord-Drenthe	0,71	0,73	0,64	0,60	0,57	0,94	0,54	0,76	0,87	0,56	0,85	0,68
Zuidwest-Friesland	0,70	0,78	0,63	0,54	0,57	0,95	0,50	0,74	0,85	0,56	0,85	0,73
Het Gooi en Vechtstreek	0,70	0,67	0,65	0,59	0,53	0,92	0,73	0,78	0,87	0,56	0,78	0,67
Achterhoek	0,69	0,71	0,63	0,53	0,54	0,94	0,52	0,75	0,90	0,56	0,85	0,69
Noord-Overijssel	0,69	0,74	0,64	0,54	0,56	0,93	0,51	0,74	0,90	0,56	0,85	0,65
Veluwe	0,69	0,71	0,65	0,52	0,54	0,91	0,54	0,76	0,90	0,56	0,86	0,64
Zeeuwsch-Vlaanderen	0,69	0,74	0,66	0,50	0,55	0,88	0,51	0,80	0,88	0,56	0,76	0,72
Noordoost-Noord-Brabant	0,69	0,72	0,64	0,52	0,53	0,88	0,58	0,75	0,91	0,56	0,82	0,65
Overig Zeeland	0,69	0,74	0,63	0,52	0,55	0,87	0,52	0,78	0,88	0,56	0,84	0,63
Alkmaar en omgeving	0,69	0,67	0,67	0,57	0,54	0,88	0,58	0,78	0,87	0,56	0,82	0,60
Zuidoost-Friesland	0,68	0,78	0,64	0,54	0,57	0,89	0,48	0,72	0,85	0,56	0,84	0,63
Zuidwest-Overijssel	0,68	0,74	0,63	0,56	0,55	0,87	0,51	0,72	0,90	0,56	0,85	0,64
Zuidwest-Drenthe	0,68	0,73	0,63	0,52	0,56	0,93	0,50	0,76	0,87	0,56	0,84	0,61
Oost-Zuid-Holland	0,68	0,63	0,67	0,53	0,53	0,93	0,59	0,78	0,85	0,56	0,81	0,64
Utrecht	0,68	0,70	0,65	0,59	0,52	0,89	0,59	0,75	0,88	0,56	0,80	0,58
Kop van Noord-Holland	0,68	0,67	0,64	0,52	0,56	0,88	0,53	0,75	0,87	0,56	0,84	0,67
Zuidwest-Gelderland	0,68	0,71	0,64	0,48	0,53	0,88	0,57	0,76	0,90	0,56	0,81	0,63
Zuidoost-Noord-Brabant	0,68	0,72	0,64	0,54	0,53	0,85	0,56	0,75	0,91	0,56	0,80	0,60
IJmond	0,68	0,67	0,64	0,54	0,52	0,87	0,57	0,76	0,87	0,56	0,84	0,60
Twente	0,68	0,74	0,63	0,53	0,54	0,88	0,47	0,72	0,90	0,56	0,85	0,59
West-Noord-Brabant	0,67	0,72	0,62	0,52	0,54	0,85	0,54	0,74	0,91	0,56	0,79	0,61
Midden-Limburg	0,67	0,62	0,65	0,51	0,53	0,88	0,53	0,76	0,85	0,56	0,81	0,71
Agglomeratie Leiden en Bollenstreek	0,67	0,63	0,65	0,57	0,53	0,92	0,58	0,75	0,85	0,56	0,81	0,53
Noord-Friesland	0,67	0,78	0,63	0,52	0,57	0,85	0,44	0,66	0,85	0,56	0,84	0,63
Midden-Noord-Brabant	0,67	0,72	0,62	0,52	0,53	0,88	0,51	0,74	0,91	0,56	0,83	0,55
Noord-Limburg	0,67	0,62	0,65	0,50	0,53	0,90	0,52	0,72	0,85	0,56	0,84	0,66
Agglomeratie Haarlem	0,67	0,67	0,64	0,59	0,52	0,82	0,66	0,75	0,87	0,56	0,77	0,50
Zuidoost-Zuid-Holland	0,67	0,63	0,64	0,50	0,52	0,88	0,54	0,74	0,85	0,56	0,81	0,63
Delft en Westland	0,66	0,63	0,67	0,55	0,52	0,91	0,50	0,71	0,85	0,56	0,87	0,51
Arnhem/Nijmegen	0,66	0,71	0,62	0,55	0,53	0,89	0,48	0,69	0,90	0,56	0,84	0,50
Zuidoost-Drenthe	0,66	0,73	0,61	0,49	0,57	0,80	0,47	0,68	0,87	0,56	0,84	0,61
Flevoland	0,66	0,64	0,63	0,54	0,55	0,88	0,51	0,71	0,83	0,56	0,78	0,60
Overig Groningen	0,66	0,68	0,63	0,59	0,57	0,88	0,39	0,58	0,88	0,56	0,90	0,52
Zaanstreek	0,65	0,67	0,65	0,52	0,52	0,90	0,51	0,74	0,87	0,56	0,77	0,42
Oost-Groningen	0,65	0,68	0,58	0,47	0,57	0,84	0,42	0,67	0,88	0,56	0,83	0,59
Zuid-Limburg	0,64	0,62	0,61	0,50	0,54	0,89	0,46	0,70	0,85	0,56	0,80	0,53
Delfzijl en omgeving	0,64	0,68	0,59	0,53	0,58	0,91	0,44	0,70	0,88	0,56	0,78	0,35
Groot-Amsterdam	0,63	0,67	0,64	0,58	0,52	0,74	0,55	0,71	0,87	0,56	0,75	0,38
Groot-Rijnmond	0,62	0,63	0,62	0,50	0,52	0,79	0,50	0,69	0,85	0,56	0,78	0,44
Agglomeratie 's-Gravenhage	0,62	0,63	0,63	0,53	0,52	0,81	0,55	0,70	0,85	0,56	0,73	0,34

Bron: Universiteit Utrecht & Rabobank, 2019

Ook CBS data² laat zien dat inwoners van Súdwest-Fryslân tevreden zijn: in 2020 was 87% van de bevolking tevreden met het leven. Zowel op tevredenheid met het leven als tevredenheid met hoeveelheid vrije tijd scoort de gemeente hoger dan het Nederlands gemiddelde. De tevredenheid is echter wel lager dan gemiddeld in de provincie Fryslân. Wat opvalt ten opzichte van de brede welvaarts-index is dat de gemeente juist lager scoort wat betreft de natuurlijke omgeving. De gemeente kent minder natuurgebied per inwoner dan provinciaal en landelijk en de afstand tot openbaar groen is hoger. Ondanks het landelijke karakter van de gemeente en de aanwezigheid van veel groen blijkt deze natuur niet altijd toegankelijk voor haar inwoners. Anderzijds zijn de fijnstof en broeikasemissies in de gemeente relatief laag en is de kwaliteit van het zwemwater beter dan gemiddeld in Fryslân.

² Bron: Regionale monitor brede welvaart, 2021

Tabel 2: Regionale welvaartsmonitor

Indicator	Vergelijking NL	Vergelijking FR	Effect brede welvaart?
Tevredenheid met het leven	Hoger	Lager	Verhogend
Tevredenheid met vrije tijd	Hoger	Lager	Verhogend
Tevreden met reistijd werk	Gelijk	Lager	Verhogend
Mediaan besteedbaar inkomen	Lager	Hoger	Verhogend
Afstand tot basisschool	Hoger	Hoger	Verlagend
Afstand tot café	Hoger	Lager	Verlagend
Ervaren gezondheid	Hoger	Gelijk	Verhogend
Overgewicht	Lager	Lager	Verhogend
Aandeel langdurig zieke personen	Hoger	Hoger	Verlagend
Sociale contacten	Hoger	Hoger	Verhogend
Vrijwilligerswerk	Hoger	Hoger	Verhogend
Vertrouwen in anderen	Hoger	Hoger	Verhogend
Vertrouwen in instituties	Lager	Lager	Verlagend
Geregistreerde misdrijven	Lager	Lager	Verhogend
Aantal delicten	Gelijk	Hoger	Verlagend
Natuurgebied per inwoner	Lager	Lager	Verhogend
Afstand tot openbaar groen	Lager	Lager	Verhogend
Fijnstofemissies	Lager	Lager	Verlagend
Broeikasgasemissies	-	Lager	Verlagend

Bron: CBS, 2021

Ook scoort de gemeente redelijk hoog op de ranglijst van Elsevier van beste buurten en gemeenten: op plaats 92. Daarmee scoort de gemeente ook hoog ten opzichte van de meeste andere Friese gemeenten: enkel de Waddeneilanden, Harlingen en de Fryske Marren zijn volgens Elsevier betere gemeenten om te wonen. Opnieuw scoort Súdwest-Fryslân hoog op indicatoren binnen de thema's gebouwde en natuurlijke omgeving en vooral op 'Rust en Ruimte'.

Tabel 3: Scores F4 gemeenten onderzoek "Beste Buurten en Gemeenten 2020"

Thema (max. 5 punten)	Smallingerland	Leeuwarden	Heerenveen	Súdwest-Fryslân
Onderwijs en kinderopvang	4	5	2	2
Zorg	4	5	2	3
Winkels	4	5	3	1
Vrijtijdsvoorzieningen	2	5	3	2
Bereikbaarheid	3	4	4	3
Gebouwde omgeving	2	4	2	4
Natuurlijke omgeving	2	1	4	3
Weinig Overlast	2	1	4	4
Veiligheid	4	1	4	4
Kenmerken bevolking	2	1	2	3
Rust en Ruimte	4	4	4	5

Bron: Elsevier, 2020

Ook voor Súdwest-Fryslân geldt de ‘Friese paradox’

Het Fries Sociaal Planbureau heeft de methodiek van het CBS om de ontwikkeling van brede welvaart te meten, vertaald naar de Friese situatie.³ Het Fries Sociaal Planbureau concludeert dat er sprake is van een Friese paradox. Fryslân scoort over het algemeen relatief hoog op indicatoren die met de samenleving te maken hebben, maar relatief laag op materiële welvaart en arbeid. Dit geldt ook voor Súdwest-Fryslân. De gemeente Súdwest-Fryslân scoort net als de provincie goed op indicatoren die betrekking hebben op de samenleving, zoals tevredenheid met het leven, sociale contacten en vrijwilligerswerk. Súdwest-Fryslân scoort echter relatief laag op indicatoren die betrekking hebben op materiële welvaart en arbeid, zoals besteedbaar inkomen, participatiegraad en het percentage hoogopgeleiden. Dit zijn indicatoren die een verhogend effect hebben op brede welvaart. Dit betekent dat er op het gebied van materiële welvaart en arbeid nog veel potentie zit om het brede welvaartsniveau in Súdwest-Fryslân te verhogen.

2.3 Voorzieningen

Voorzieningen liggen verder weg dan landelijk en verdwijnen steeds meer

Inwoners van Súdwest-Fryslân zijn over het algemeen tevreden, echter is de afstand tot bepaalde voorzieningen in de gemeente relatief groot. De gemeente scoort volgens de meting van Elsevier voornamelijk laag op de nabijheid van basisvoorzieningen, zoals winkels, scholen en vrijetijdsvoorzieningen zoals sportvoorzieningen, cultuur en entertainment. Dit is te verklaren door het feit dat de gemeente groot en dunbevolkt is, met voornamelijk kleine kernen. Hierdoor is voor veel inwoners de afstand tot centra van steden of grote dorpen relatief groot.

De afstand tot voorzieningen zoals een supermarkt, café, restaurant, basisschool of middelbare school wijkt daarmee af van het Nederlands gemiddelde. In vergelijking met de provincie Fryslân liggen voorzieningen over het algemeen juist dichterbij. Opvallend is dat de afstand tot het voortgezet onderwijs in vergelijking met zowel het landelijke als het provinciale gemiddelde met 4,1 km relatief groot is. Voorzieningen betreffende logies-, cultuur en recreatie zijn in Súdwest-Fryslân wel weer dichterbij, wat te verklaren valt door het toeristische karakter van de gemeente.⁴

Het valt op dat de afstand tot vrijwel alle voorzieningen in Súdwest-Fryslân is toegenomen in de afgelopen jaren. Dit is typerend voor een plattelandsgemeente en door de verwachte vergrijzing zal het verdwijnen van voorzieningen in de toekomst waarschijnlijk voortzetten en de te bereizen afstand nog groter maken. Een voorziening waartoe de afstand juist is verkleind zijn de kinderdagverblijven, waarschijnlijk te verklaren door de groeiende arbeidsparticipatie van vrouwen en dus een groeiende vraag naar kinderopvang.

2.4 Gezondheid

De ervaren gezondheid is relatief hoog, bijna de helft van de inwoners heeft overgewicht

47% van de inwoners van Súdwest-Fryslân had overgewicht in 2020, dit is echter minder dan in de rest van Nederland of Fryslân. Het aandeel personen met één of meer langdurige ziekten ligt wel hoger. Toch is de ervaren gezondheid relatief hoog: 80% van de bevolking vindt zijn of haar gezondheid goed. Opnieuw geldt dat de afstand tot zorgvoorzieningen een stuk groter is dan het landelijk gemiddelde. De afstand tot een ziekenhuis is wel kleiner dan gemiddeld in Fryslân.

³ Bron: Brede welvaart in Fryslân – eerste duiding van de CBS-monitor (Fries Sociaal Planbureau, 2021)

⁴ CBS, 2021, Regionale kerncijfers; nabijheid voorzieningen

2.5 Sociale contacten

Wisselende beelden over sociale contacten

Volgens de Brede Welvaartsindex van Universiteit Utrecht en Rabobank scoort Zuidwest-Fryslân redelijk laag op de indicator 'Sociale contacten', dit geldt voor alle Friese regio's. Volgens het CBS scoort de gemeente Súdwest-Fryslân echter juist hoger op sociaal contact dan gemiddeld in Fryslân en Nederland. Het vertrouwen in anderen is relatief hoog, het vertrouwen in instituties juist weer lager. Relatief zetten veel inwoners van Súdwest-Fryslân zich in voor de maatschappij middels vrijwilligerswerk.

2.6 Veiligheid

Súdwest-Fryslân scoort relatief goed op veiligheidsbeleving, criminaliteit neemt af

Uit data van het Fries Sociaal Planbureau blijkt dat 22% van de inwoners van Súdwest-Fryslân zich wel eens onveilig voelt. Dit is minder dan zowel het Fries (25%) als het Nederlands gemiddelde (32%). Ook is het aantal mensen met onveiligheidsgevoelens in de gemeente volgens het Fries Sociaal Planbureau gedaald, tussen 2014 en 2017 lag het percentage inwoners van Súdwest-Fryslân dat zich wel eens onveilig voelt circa 5% hoger. Ook de fysieke overlast in Súdwest-Fryslân is volgens het Fries Sociaal Planbureau relatief laag.

Het aantal geregistreerde misdrijven en diefstallen per 10.000 inwoners is in Súdwest-Fryslân lager dan het landelijke gemiddelde, maar wel hoger dan in de rest van Fryslân.⁵ Sinds het peiljaar 2014 is zowel het aantal geregistreerde misdrijven als het aantal geregistreerde diefstallen in de gemeente gedaald. Ook cijfers van CBS en het Fries Sociaal Planbureau laten zien dat het percentage inwoners dat slachtoffer is geweest van criminaliteit in Súdwest-Fryslân daalt.

---

⁵ Bron: Politie, 2021

3. Demografie

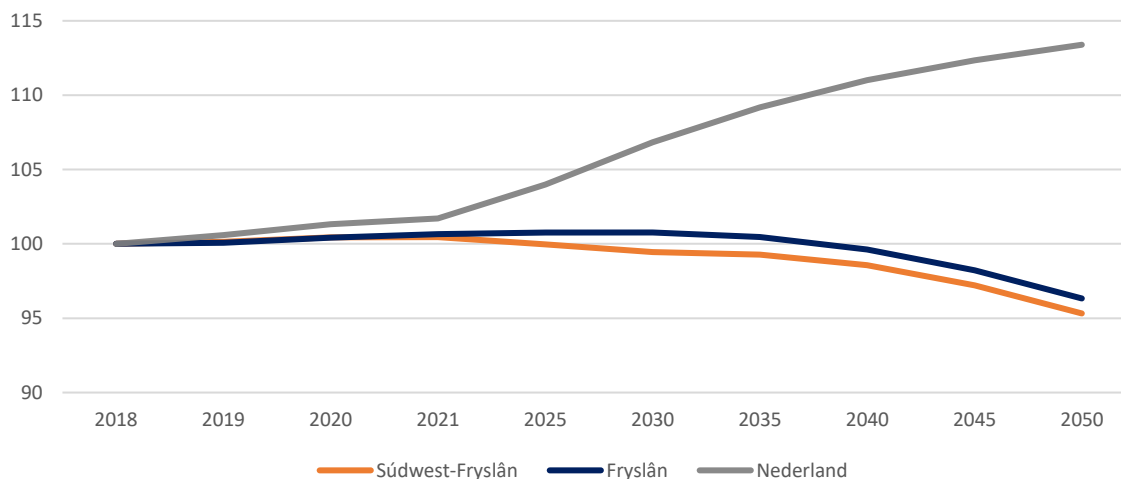
3.1 Bevolkingsontwikkeling

De bevolkingsomvang in Súdwest-Fryslân gaat de komende decennia afnemen

De gemeente Súdwest-Fryslân is ontstaan vanuit de voormalige gemeenten Bolsward, Nijefurd, Sneek, Wûnseradiel en Wymbritseradiel. Door de fusie met het westelijke deel van Boarnsterhim op 1 januari 2014 en het zuidelijke deel van Littenseradiel op 1 januari 2018 is Súdwest-Fryslân qua oppervlakte (ongeveer 50.600 ha) uitgegroeid tot de grootste gemeente van Nederland. Op 1 januari 2021 bestond de bevolking van de gemeente Súdwest-Fryslân uit circa 90.000 inwoners. Daarmee is 13,8% van het totaal aantal inwoners in de provincie Fryslân woonachtig in de gemeente Súdwest-Fryslân en woont 5,2% van het totaal aantal inwoners in Noord-Nederland binnen de gemeentegrenzen. Qua inwonertal is Súdwest-Fryslân daarmee de tweede gemeente van Fryslân (en ook van de F4).

Aangezien de gemeente pas sinds 2018 bestaat in haar huidige vorm, kijken we in figuur 1 naar de bevolkingsontwikkeling vanaf 2018. Sindsdien is het aantal inwoners licht gestegen (+0,5%). Hetzelfde geldt voor het inwonertal in Fryslân (+0,6%). De bevolkingsgroei in de gemeente en provincie blijven hiermee achter bij de landelijke ontwikkeling: een bevolkingsgroei van 1,7% sinds 2018. In figuur 1 is een bevolkingsprognose opgenomen tot 2050. Hieruit blijkt dat de bevolkingsomvang in Súdwest-Fryslân in de komende decennia gaat afnemen. Een vergelijkbare ontwikkeling is zichtbaar in de provincie Fryslân. Landelijk zal de bevolkingsomvang naar verwachting juist groeien, met ongeveer 10%. De afwijking ten opzichte van de landelijke bevolkingsontwikkeling komt met name voort uit een sterfteoverschot door de toenemende vergrijzing, terwijl landelijk - mede door immigratie - sprake is van een geboorteoverschot.

Figuur 1: Geïndexeerde bevolkingsontwikkeling 2018 - 2050

Bronnen: Bevolkingsontwikkeling 2018-2021 (CBS, 2021) bevolkingsprognose t/m 2050 (Primos, 2021)

Er is sprake van een vertrekoverschot van personen in de leeftijdscategorie 15 tot 25 jaar

Naast de verwachte bevolkingskrimp door de toenemende vergrijzing, wordt de gemeente Súdwest-Fryslân geconfronteerd met het feit dat jongeren wegtrekken uit de gemeente.⁶ Over de periode 2011-2020 is het

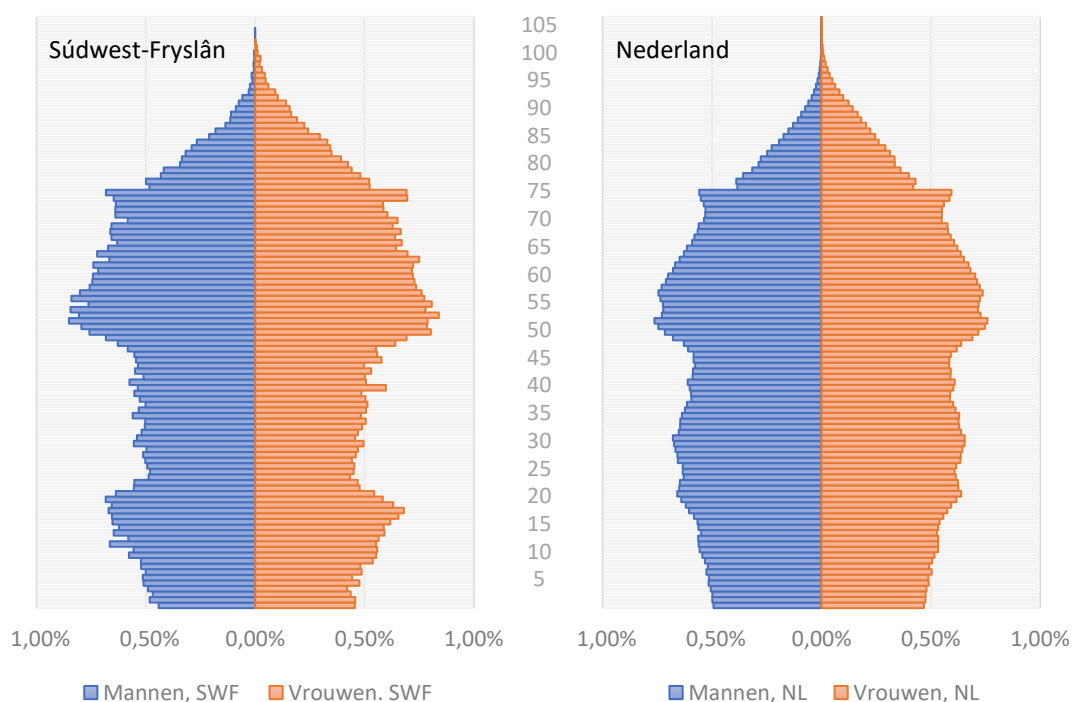
⁶ CBS, 2021, Verhuisde personen

aantal personen in de leeftijdscategorie 15 tot 25 jaar dat wegtrekt uit de gemeente (9.200 personen) hoger dan het aantal personen van die leeftijd dat zich er heeft gevestigd (6.400). In alle overige leeftijdscategorieën is juist sprake van een overschot aan personen dat zich heeft gevestigd binnen de gemeentegrenzen. Het aantal vertrekkende jongeren zorgt voor een totaal vertrekoverschot van ongeveer 170 personen. Het vertrekoverschot van het aantal personen in de leeftijdscategorie 15 tot 25 jaar wordt mogelijk veroorzaakt door het feit dat HBO- en WO-instellingen op relatief grote afstand liggen. Een deel van de jongeren die gaat studeren is hierdoor genoodzaakt naar de studieregio te verhuizen, met als gevolg dat vooral de hoger opgeleiden de gemeente verlaten.

De leeftijdsopbouw van de bevolking verandert en de omvang van de beroepsbevolking krimpt

Een bevolkingspiramide geeft een beeld van de huidige leeftijdsopbouw van de bevolking en laat tevens zien hoe deze in de toekomst gaat veranderen. In figuur 2 zien we de leeftijdsopbouw van de bevolking in Súdwest-Fryslân en Nederland in 2021. Wat opvalt is dat de bevolkingspiramide in Súdwest-Fryslân minder gelijkmatig is verdeeld dan in Nederland. Vooral het aandeel inwoners van 20 tot 35 jaar is ondervertegenwoordigd in Súdwest-Fryslân. Het aandeel van 45 plussers in de beroepsbevolking is veel groter dan het aantal personen jonger dan 45 jaar. Dit betekent dat de beroepsbevolking op termijn gaat krimpen en de groep ouderen die niet werken groter wordt. De groep inwoners tussen de 10 en 20 jaar is wel relatief groot in Súdwest-Fryslân. Met de verwachte krimp van de beroepsbevolking en het hiervoor geconstateerde vertrekoverschot van jongeren, is het extra van belang om deze toekomstige arbeidskrachten in de gemeente te houden, of in ieder geval na het studeren weer aan te trekken.

Figuur 2: Bevolkingspiramide Súdwest-Fryslân en Nederland 2021

Bron: CBS, 2021

Daling aantal geboortes in de laatste 10 jaar

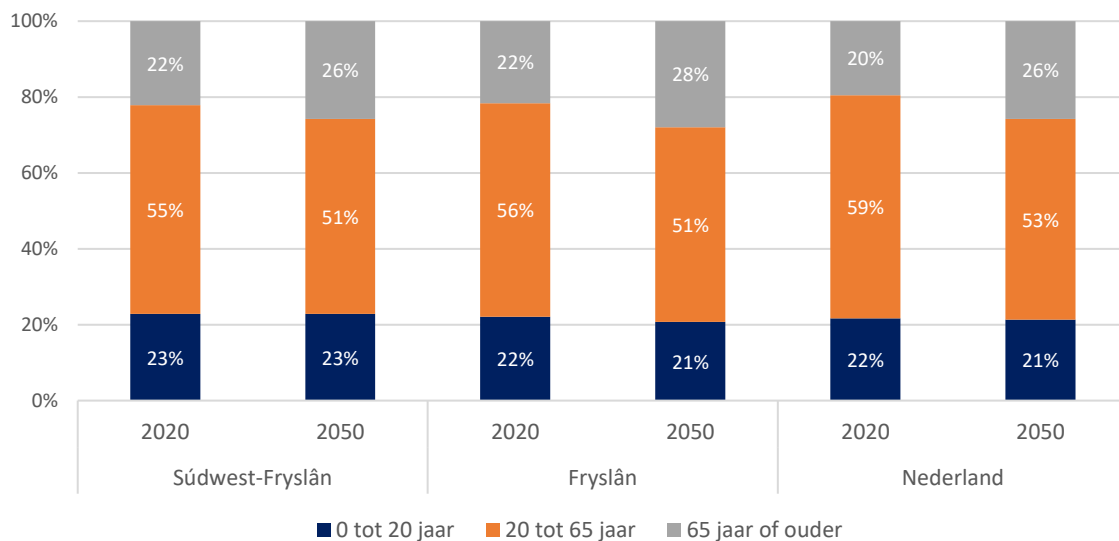
Daarnaast valt op dat er in Súdwest-Fryslân een stuk minder jongeren tussen de 0 en 10 jaar zijn dan tussen de 10 en 20 jaar. In de laatste 10 jaar zijn lag het aantal geboren kinderen flink lager dan in de 10 jaren daarvoor. In Nederland is dit ook het geval, maar is het verschil minder groot dan in Súdwest-Fryslân. Het aantal instromers in het basis- en voortgezet onderwijs zal door deze ontwikkeling naar verwachting

afnemen, waarmee de beschikbaarheid van deze onderwijsvoorzieningen onder druk kan komen te staan. Deze ontwikkelingen zijn al zichtbaar in de leerlingenaantallen voor Súdwest-Fryslân. Ondanks de gemeentelijke uitbreidingen is het aantal leerlingen in het basisonderwijs sinds 2011 met bijna 9% gedaald, in het voortgezet onderwijs was dit zelfs iets meer dan 11%. Voor Fryslân is de daling in het basisonderwijs juist groter (-15%) dan in het voortgezet onderwijs (-6%). Volgens het Fries Sociaal Planbureau hebben meerdere basisscholen en een paar middelbare scholen hun deuren moeten sluiten ten gevolge van de dalende leerlingenaantallen. Naar verwachting zal het aantal leerlingen na 2025 weer licht stijgen door een geboortegolf rond 2021.⁷

Vergrijzing van de bevolking in de komende decennia

In figuur 3 wordt de bevolkingssamenstelling van de gemeente Súdwest-Fryslân weergegeven in 2020 en 2050 en vergeleken met de prognoses voor Fryslân en Nederland. In de gemeente Súdwest-Fryslân was in 2020 55% van de bevolking tussen de 20 en 65 jaar oud. Dit daalt naar ongeveer de helft van de bevolking in 2050. Een vergelijkbare ontwikkeling is zichtbaar in Fryslân en landelijk. Het percentage inwoners van 0 tot 20 jaar ligt met 23% hoger dan het landelijk en Friese gemiddelde en zal ongeveer gelijk blijven in 2050. Hierbij dient wel te worden opgemerkt dat dit komt door een groei van het aantal inwoners in de leeftijdsgroep 0 tot 10 jaar. Het aantal inwoners in de leeftijdsgroep 10 tot 20 jaar zal naar verwachting dalen. Het percentage inwoners dat 65 jaar of ouder is zal toenemen, maar de relatieve grijze druk in de gemeente Súdwest-Fryslân stijgt minder hard dan in Fryslân en Nederland.⁸

Figuur 3: Prognose bevolkingssamenstelling 2020 en 2050

Bron: CBS, 2021

De toenemende vergrijzing van de bevolking heeft naast impact op de arbeidsmarkt ook impact op andere terreinen. De groei van het aantal ouderen leidt bijvoorbeeld tot een hogere zorgvraag en een groeiende vraag naar levensloopbestendige woningen.

⁷ Fries Sociaal Planbureau, 2021, Onderwijsmonitor

⁸ CBS, 2021, Bevolking: kerncijfers

3.2 Huishoudensontwikkeling

Het aantal huishoudens neemt toe, terwijl de gemiddelde huishoudensomvang afneemt

De gemeente Súdwest-Fryslân telt ongeveer 40.000 particuliere huishoudens. Het gemiddelde huishouden in Súdwest-Fryslân is met 2,2 personen van vergelijkbare omvang als in de provincie Fryslân en het landelijk gemiddelde. De gemiddelde huishoudensomvang is in Súdwest-Fryslân sinds 2011 met 4,2% afgenomen. Sinds 2018 is het aantal huishoudens in Súdwest-Fryslân gestegen met 2%. Landelijk is het aantal huishoudens sneller gestegen (+4,4%).⁹

De belangrijkste oorzaak voor de krimpende huishoudensomvang is een sterke toename van het aantal alleenstaanden: de afgelopen 10 jaar is het aantal eenpersoonshuishoudens in Súdwest-Fryslân toegenomen met 25%. In mindere mate wordt de huishoudensverdunning veroorzaakt door een afname van het aantal huishoudens met 2 of meer kinderen. De verwachting is dat het aantal huishoudens in Súdwest-Fryslân in de komende jaren zal blijven toenemen: dit wordt met name veroorzaakt door een toename van de eenpersoonshuishoudens en in mindere mate door een toename van de eenouderhuishoudens. Dit heeft gevolgen voor de woningbehoefte in Súdwest-Fryslân. Enerzijds zijn door de veranderende samenstelling van de bevolking andere woningen nodig omdat de woonwensen veranderen. Daarnaast zijn – ondanks de verwachte afname van de bevolkingsomvang - door huishoudensverdunning meer woningen nodig.

---

⁹ CBS, 2021, Bevolking: kerncijfers, particuliere huishoudens

4. Arbeidsmarkt

4.1 Inleiding

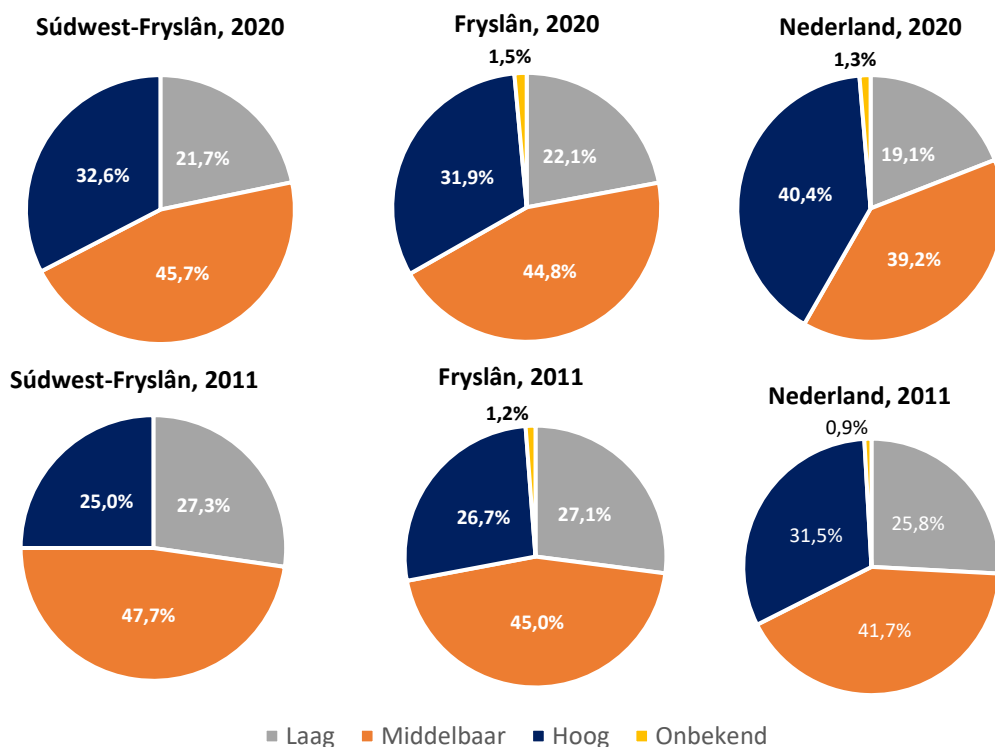
Voor een goed functionerende economie zijn arbeidskrachten nodig met verschillende opleidingsniveaus en complementaire skills. Desalniettemin wordt het verhogen van het opleidingsniveau van de beroepsbevolking steeds belangrijker voor de concurrentiekracht van de economie. Hedendaagse transitie's zoals die van analoog naar digitaal of van een lineaire naar een circulaire economie zorgen ervoor dat de complexiteit van banen toeneemt en complexere handelingen vereisen van werknemers. Ook de toenemende snelheid van nieuwe ontwikkelingen vraagt van arbeidskrachten dat ze flexibel zijn en nieuwe skills en vaardigheden snel kunnen aanleren.

4.2 Opleidingsniveau

Het opleidingsniveau in Súdwest-Fryslân is relatief laag, maar het aandeel hoogopgeleiden neemt toe

Het opleidingsniveau van de beroepsbevolking van Súdwest-Fryslân wijkt af van het landelijke beeld. Súdwest-Fryslân kent naar verhouding minder hoogopgeleiden en meer laagopgeleiden. Het opleidingsniveau van de beroepsbevolking in Súdwest-Fryslân is vergelijkbaar met dat van de provincie Fryslân. Wanneer we kijken naar de ontwikkeling van het opleidingsniveau van de beroepsbevolking t.o.v. 2011 (figuur 4) is voor Súdwest-Fryslân een vergelijkbare ontwikkeling te zien als voor Fryslân en Nederland in zijn geheel: het aandeel laagopgeleiden daalt, het aandeel hoogopgeleiden stijgt en de groep middelbaar opgeleiden blijft naar verhouding ongeveer even groot. Het aandeel van hoogopgeleiden stijgt in Súdwest-Fryslân sneller dan in Fryslân. Het is niet bekend wat hier de oorzaak van is.

Figuur 4: Opleidingsniveau beroepsbevolking (15-75 jaar)

Bron: CBS, 2021

Niveau op voortgezet onderwijs lager dan landelijke gemiddelde, maar hoger dan Friese gemiddelde

Data over gediplomeerde scholieren¹⁰ laat zien dat het percentage wat een vmbo diploma behaalt in Súdwest-Fryslân hoger is dan in Nederland, maar lager dan in Fryslân. Het aandeel wat een havo diploma behaalt is ongeveer gelijk aan het Nederlands gemiddelde. Het aandeel met een vwo diploma is lager dan het landelijke gemiddelde, maar hoger dan het Friese gemiddelde.

Het niveau van een kind op het voortgezet onderwijs hangt grotendeels af van het schooladvies wat hij/zij krijgt op de basisschool. De schooladviezen voor het niveau van voortgezet onderwijs die een leerling krijgt wijkt soms af t.o.v. de score op de eindtoets van de basisschool (CITO). In Súdwest-Fryslân kreeg in het schooljaar 2018/2019 ongeveer 26% van de leerlingen een lager schooladvies dan hun eindtoets uitwijst. Dit is vergelijkbaar met het Fries gemiddelde en lager dan het landelijk gemiddelde, wel is dit aandeel in de laatste jaren iets gestegen, terwijl het voor Fryslân algemeen juist daalde. Anderzijds kreeg 54% van de leerlingen een schooladvies hoger dan hun toets score, dit is vergelijkbaar met het Friese gemiddelde en flink hoger dan het landelijk gemiddelde (42%). Het aandeel leerlingen met een hoger advies dan hun toets score is over het algemeen een stuk groter geworden (tijdens eerdere schooljaren lag dit gemiddelde zowel in provincie als gemeente rond de 35-40%). Dit is in principe een goede ontwikkeling: leerlingen krijgen steeds vaker een kans om het te proberen op een hoger niveau.

4.3 Pendelcijfers

Súdwest-Fryslân heeft een negatief pendelsaldo

In tabel 4 en 5 worden de pendelcijfers van Súdwest-Fryslân weergegeven.¹¹ De cijfers geven een benadering van het aantal inwoners in Súdwest-Fryslân dat buiten de gemeentegrenzen werkt (uitgaande pendel) en het aantal personen dat buiten de gemeentegrenzen woont, maar in Súdwest-Fryslân werkt (inkomende pendel). Ongeveer 22.000 inwoners van Súdwest-Fryslân werken binnen de eigen gemeentegrenzen: dit betreft circa twee-derde van het totaal aantal werkzame personen in Súdwest-Fryslân.

Inkomende pendel

Er werken ongeveer 12.700 personen in de gemeente Súdwest-Fryslân die niet in Súdwest-Fryslân wonen. Daarmee wordt ongeveer 37% van de banen binnen Súdwest-Fryslân ingevuld door personen die woonachtig zijn buiten de gemeentegrenzen. De inkomende pendel is voornamelijk afkomstig uit andere Friese gemeenten, slechts 1.300 mensen komen vanuit andere provincies om in Súdwest-Fryslân te werken.

Tabel 4: Inkomende pendel gemeente Súdwest-Fryslân, 2019

Gemeente/regio	Omvang inkomende pendel
De Fryske Marren	2.700
Leeuwarden	2.300
Waadhoeke	1.500
Heerenveen	1.000
Harlingen	700
Smallingerland	500
Randstad	100

Bron: CBS, 2021

¹⁰ Bron: Dienst Uitvoering Onderwijs

¹¹ CBS, 2021, Banen van werknemers naar woon- en werkregio

Uitgaande pendel

Circa 18.200 personen uit Súdwest-Fryslân werken buiten de gemeentegrenzen. In onderstaande tabel is te zien dat de meeste personen in aangrenzende gemeenten werken. Veruit het grootste deel (86%) werkt elders in Fryslân. Verder valt op dat er relatief veel inwoners zijn die in de gemeente Groningen en de Randstad werken.

Tabel 5: Uitgaande pendel gemeente Súdwest-Fryslân, 2019

Gemeente/regio	Omvang uitgaande pendel
Leeuwarden	4.600
Heerenveen	2.700
De Fryske Marren	2.200
Waadhoeke	1.200
Groningen	1.100
Harlingen	700
Randstad	700
Smallingerland	600

Bron: CBS, 2021

45% van de werkende inwoners van Súdwest-Fryslân is werkzaam bij bedrijven of instellingen buiten de gemeentegrenzen. Hieruit blijkt dat de arbeidsmarkt ook een grote regionale verwevenheid kent. In Smallingerland werkt iets minder dan de helft van de werkende inwoners buiten de eigen gemeente en in Heerenveen meer dan de helft. In Leeuwarden is het beeld anders: circa een derde van de inwoners die werken, doet dit buiten de gemeentegrenzen.

4.4 Arbeidsparticipatie

De netto participatiegraad in Súdwest-Fryslân en Fryslân ligt onder het landelijke gemiddelde

Onder de potentiële beroepsbevolking worden alle mensen in de leeftijdsgroep 15 tot 64 jaar. Met de bevolkingsgroei is ook de potentiële beroepsbevolking in Súdwest-Fryslân de laatste jaren in omvang toegenomen. Echter, de komende decennia krimpt de potentiële beroepsbevolking in Súdwest-Fryslân, net als in Nederland en Fryslân.¹² Ten opzichte van Fryslân en Nederland krijgt Súdwest-Fryslân eerder te maken met een krimp van de beroepsbevolking. Met het verhogen van de pensioengerechtigde leeftijd en een stijgende arbeidsparticipatie van bijvoorbeeld vrouwen, ouderen en immigranten hoeft dat niet automatisch te betekenen dat de daadwerkelijk beschikbare beroepsbevolking ook daadwerkelijk krimpt. De netto arbeidsparticipatie in Súdwest-Fryslân (67,4%) is ongeveer op hetzelfde niveau als in Fryslân (67,5%), maar lager dan in Nederland (68,4%). Dit betekent dat er in theorie ruimte is om het arbeidspotentieel te vergroten.

Het werkloosheidspercentage is sinds 2014 sterk gedaald, maar nam in 2020 weer toe.

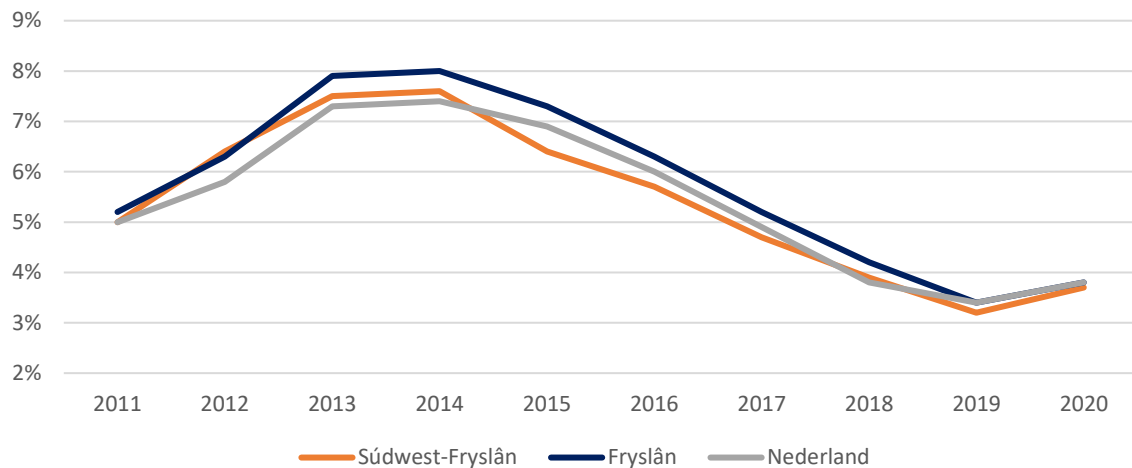
Het werkloosheidspercentage in Súdwest-Fryslân (3,7%) is in 2020 vergelijkbaar met het provinciale en het landelijke gemiddelde (3,8%). Het werkloosheidspercentage laat sinds 2014 een forse daling zien. In 2020 is het werkloosheidspercentage voor alle regio's weer iets gestegen, waarschijnlijk als gevolg van de coronacrisis.¹³

¹² CBS, 2021, Regionale prognose 2020-2050

¹³ CBS, 2021, Arbeidsdeelname; Regionale indeling

Figuur 5: Ontwikkeling werkloosheidspercentage 2011 – 2020

Bron: CBS, 2021

Aantal werkzoekenden ondanks corona verder gedaald, veel laag en middelbaar opgeleid

Mensen die geen werk hebben, maar wel zouden willen werken, worden ook wel niet-werkende werkzoekenden (NWW'ers) genoemd. Volgens cijfers van het UWV, stonden er in juni 2021 ongeveer 3.500 niet-werkende werkzoekenden in de gemeente Súdwest-Fryslân geregistreerd.¹⁴ De leeftijds-samenstellingen van de NWW'ers is vergelijkbaar met Nederland: ongeveer 10% is jonger dan 27 jaar, de groepen 27 tot 50 en boven de 50 zijn ongeveer even groot. Sinds juni 2020 is het aantal NWW'ers in gemeente Súdwest-Fryslân – ondanks de coronacrisis met ongeveer 10% gedaald. Deze daling is groter dan het landelijk gemiddelde (7,5%). De startkwalificatie van niet-werkende werkzoekenden vormt een belangrijke indicator om in te kunnen schatten hoe snel een persoon kan uitstromen naar werk. Meer dan een derde van de niet-werkende werkzoekenden heeft de basisschool, vmbo, of een MBO-1 opleiding als startkwalificatie. Daarnaast kent Súdwest-Fryslân ook veel niet-werkenden met een MBO opleiding als startkwalificatie. Recente trends zoals automatisering en digitalisering hebben over het algemeen een negatief effect op de baankansen voor deze groepen.

Er lijkt sprake te zijn van kwalitatieve mismatch tussen vacatures en werkzoekenden

Naast de startkwalificatie is een indeling van de niet-werkende werkzoekenden naar beroepsgroep te maken. Het grootste deel van de werkzoekenden binnen Súdwest-Fryslân behoort volgens het UWV tot de beroepsgroep 'hulpkrachten bouw en industrie'. Verder zijn de beroepsgroepen: schoonmakers, verkoopmedewerkers detailhandel, administratief medewerkers en verzorgenden relatief oververtegenwoordigd. In tabel 6 wordt de verdeling van niet-werkende werkzoekenden in gemeente Súdwest-Fryslân per beroepsgroep vergeleken met het aantal openstaande vacatures per beroepsgroep voor de arbeidsmarktregio Fryslân.¹⁵ Het valt op dat de verdeling werkzoekenden redelijk overeenkomt met de openstaande vacatures in Fryslân. Ook voor de individuele beroepen geldt dat de verdeling werkzoekenden grotendeels overeenkomt met de vacatures. Het lijkt op het eerste gezicht gunstig dat voor beroepen met een hoog aantal werkzoekenden ook veel banen beschikbaar zijn in Fryslân. Het feit dat ondanks deze overeenkomsten nog steeds circa 3.500 inwoners van Súdwest-Fryslân geregistreerd staan bij het UWV, kan duiden op een kwalitatieve mismatch waarbij de competenties van werkzoekenden niet goed aansluiten op de gevraagde competenties door werkgevers.

¹⁴ UWV, 2018, Arbeidsmarktinformatie arbeidsmarktregio Fryslân

¹⁵ UWV, 2021, Dashboard vacaturemarkt, openstaande vacatures per beroepsgroep. *Vacatures per beroepsgroep worden enkel verzameld op het niveau van Arbeidsmarktregio's, niet op gemeenteniveau.

Tabel 6: Verdeling NWW'ers en vacatures per beroepsgroep

Beroepsgroep	% NWW	% Vacatures
Agrarische beroepen	1%	2%
Bedrijfseconomische en administratieve beroepen	12%	17%
Commerciële beroepen	9%	8%
Creatieve en taalkundige beroepen	2%	-
Dienstverlenende beroepen	12%	8%
ICT beroepen	1%	3%
Managers	3%	4%
Openbaar bestuur, veiligheid en juridische beroepen	1%	2%
Pedagogische beroepen	3%	3%
Technische beroepen	20%	34%
Transport en logistiek beroepen	11%	11%
Zorg en welzijn beroepen	7%	9%
Onbekend	16%	

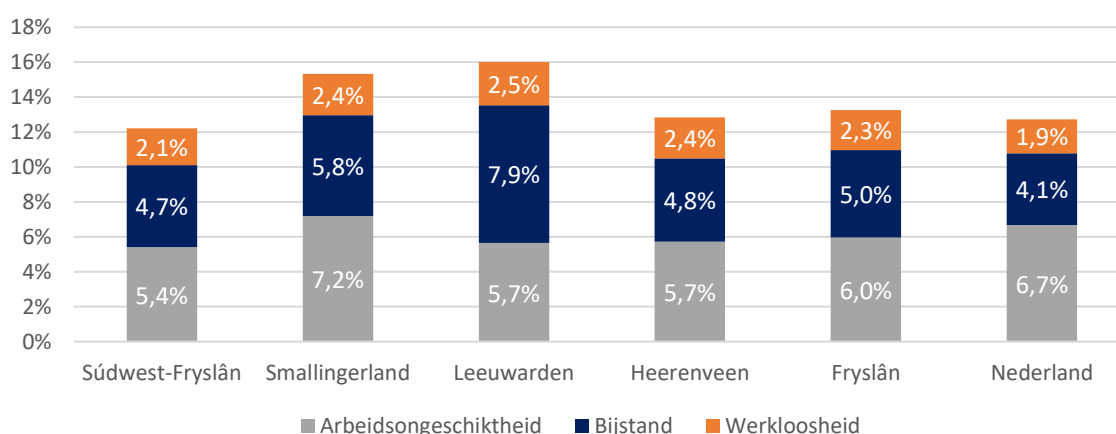
Bron: Arbeidsmarktregio Fryslân, 2021

4.5 Uitkeringen

Het percentage van de beroepsbevolking met een uitkering is in Súdwest-Fryslân relatief laag

Het aandeel van de beroepsbevolking met een bepaald soort uitkering is weergegeven in figuur 6. In verhouding tot de andere F4 gemeenten is het aandeel personen met een uitkering in gemeente Súdwest-Fryslân laag. Op 1 januari 2020 telde de gemeente Súdwest-Fryslân ongeveer 1.200 personen met een werkloosheidsuitkering, 2.600 personen met bijstands-gerelateerde uitkering en 3.000 met een arbeidsongeschiktheidsuitkering.

Figuur 6: Percentage beroepsbevolking met een uitkering in 2020

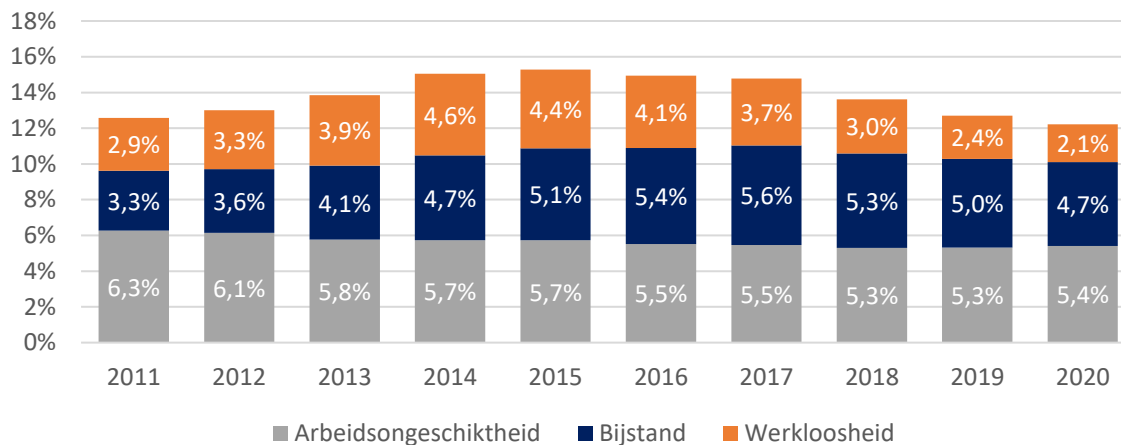
Bron: CBS, 2021

Het percentage van de beroepsbevolking met een uitkering daalt sinds 2015

In figuur 7 zien we de ontwikkeling van het aandeel personen met een uitkering in Súdwest-Fryslân. Hieruit blijkt dat het percentage van de beroepsbevolking in Súdwest-Fryslân met een uitkering in de periode 2011 t/m 2015 elk jaar is gestegen en daarna elk jaar is gedaald. De daling komt voornamelijk door een daling van het aantal werkloosheidsuitkeringen en daarnaast is het percentage van de beroepsbevolking met een

bijstandsuitkering na de piek in 2017 gedaald. Het percentage van de beroepsbevolking met een arbeidsongeschiktheidsuitkering is redelijk stabiel.

Figuur 7: Ontwikkeling percentage uitkeringen in Súdwest-Fryslân

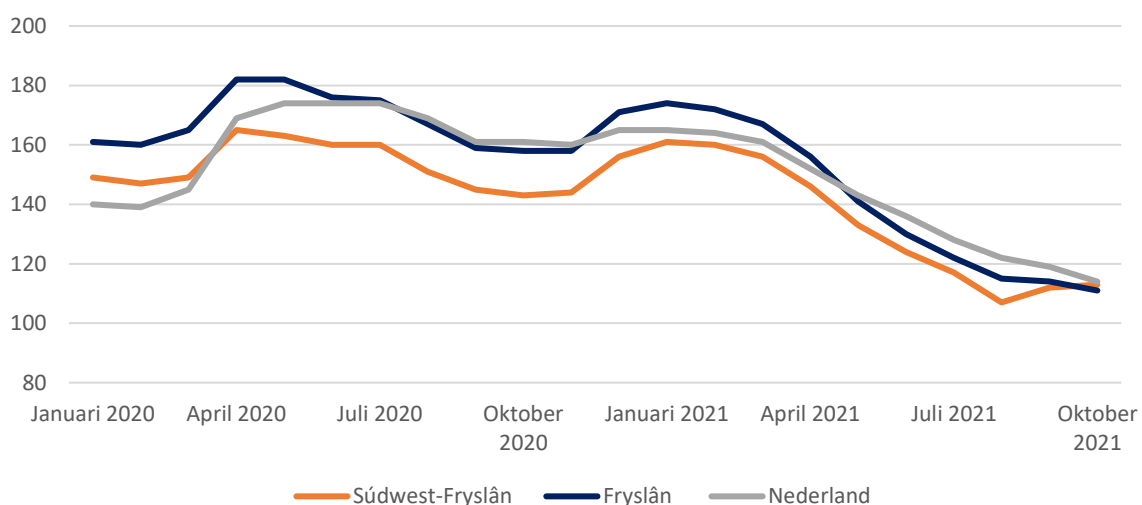

Bron: CBS, 2021

Impact coronacrisis op het aantal werkloosheidsuitkeringen lijkt vooralsnog beperkt

In figuur 8 is de ontwikkeling van het aantal WW-uitkeringen per 10.000 inwoners per maand in 2020 en een deel van 2021 weergegeven. Voor bijstandsuitkeringen zijn dergelijke cijfers nog niet beschikbaar. Uit figuur 8 blijkt dat de eerste lockdown om de verspreiding van het coronavirus tegen te gaan heeft geleid tot een forse stijging van het aantal personen met een WW-uitkering. Na een daling in de zomer van 2020 leidde de lockdown eind 2020 tot een nieuwe stijging. Na deze lockdown is het aantal WW-uitkeringen sterk gedaald tot onder het niveau van voor de coronacrisis. De gevolgen van de lockdown die eind 2021 was ingesteld zijn nog niet zichtbaar in de cijfers. Opvallend is dat het aantal WW-uitkeringen in Súdwest-Fryslân voor de coronacrisis boven het landelijke gemiddelde lag, maar dat het aantal WW-uitkeringen sinds de start van de coronacrisis onder het landelijke gemiddelde ligt.

Figuur 8: Aantal personen met een werkloosheidsuitkering per 10.000 inwoners

Bron: UWV, 2021

5. Economie

Súdwest-Fryslân telt na Leeuwarden de meeste banen in Fryslân

Súdwest-Fryslân telde in 2020 9.640 vestigingen van bedrijven en instellingen, dit is 15% van het totaal aantal bedrijven en instellingen in Fryslân. Qua aantal bedrijven is Súdwest-Fryslân na Leeuwarden en Groningen de 3^e gemeente van Noord-Nederland. De 9.640 vestigingen in de gemeente zijn samen goed voor 42.200 banen. Gemeten naar de omvang van het aantal banen is de gemeente Súdwest-Fryslân, na de gemeente Leeuwarden, de grootste gemeente van Fryslân en de 4^e gemeente van Noord-Nederland.¹⁶

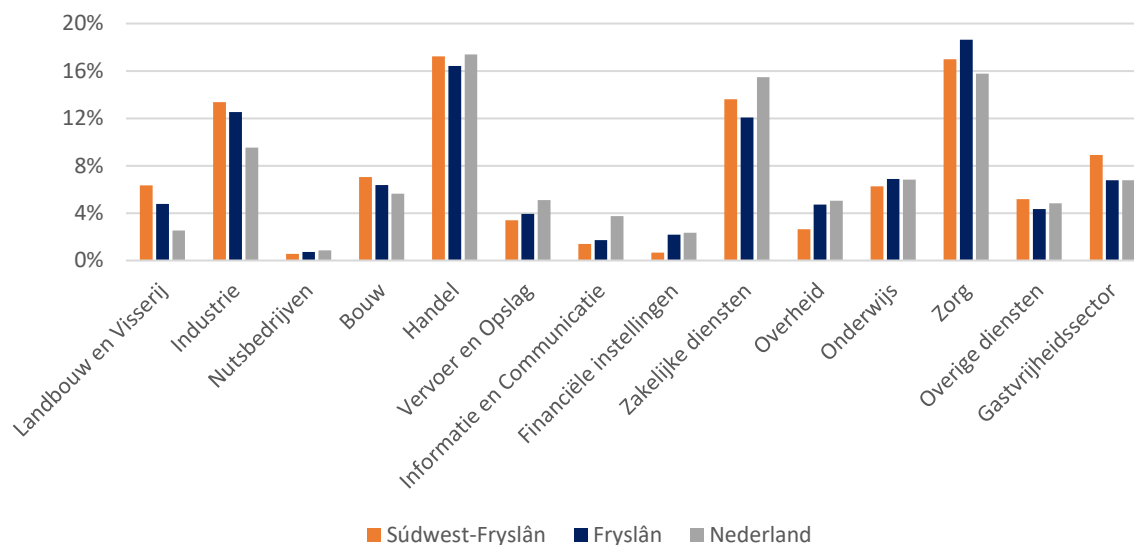
Het totaal aantal banen is in te delen in banen groter dan 15 uur en banen kleiner dan 15 uur. In Súdwest-Fryslân is circa driekwart van het aantal banen groter dan 15 uur. Het percentage banen groter dan 15 uur ligt lager dan in Fryslân en andere F4 gemeenten. Het relatief grotere percentage kleine banen komt voornamelijk door het hoge aantal zzp'ers in de gemeente en de grote omvang van de gastvrijheidssector¹⁷ en detailhandel. Dit zijn sectoren met relatief veel kleine banen.

5.1 Sectorstructuur

De landbouw, industrie, bouw en gastvrijheidssector zijn relatief groot in Súdwest-Fryslân

In figuur 9 is de sectorstructuur van de gemeente Súdwest-Fryslân afgezet tegen de sectorstructuur van de provincie Fryslân en Nederland. De sectorstructuur toont de verdeling van het totaal aantal banen inclusief uitzendkrachten per sector. In vergelijking met Nederland valt op dat Súdwest-Fryslân een oververtegenwoordiging van het aantal banen kent in de landbouw, industrie, bouw gastvrijheidssector.¹⁸

Figuur 9: Sectorstructuur op basis van werkgelegenheidsdata voor 2020

Bronnen: LISA (2021) en Werkgelegenheidsregister Fryslân (2021)

¹⁶ LISA (2021) en Werkgelegenheidsregister Fryslân (2021)

¹⁷ In Nederland wordt onder de volle breedte van de gastvrijheidssector verstaan: binnenlands, inkomend en uitgaand toerisme, verblijfs- en dagrecreatie, horeca, sport, cultuur, zakelijke gastvrijheid, vervoer van toeristen en recreanten en evenementen.

¹⁸ De gastvrijheidssector is een samengestelde sector. Het opnemen van de gastvrijheidssector in bovenstaande figuur zorgt voor een dubbel telling van sommige banen.

De oververtegenwoordiging van de landbouw, industrie en bouw geldt ook voor Fryslân als geheel. Het aandeel van de gastvrijheidssector is in Fryslân en Nederland vrijwel gelijk. De grootste sectoren in Súdwest-Fryslân zijn zorg, handel, zakelijke diensten en de industrie. Dit komt overeen met het provinciale en landelijke beeld.

Overheid, financiële sector en ICT-sector zijn relatief klein in Súdwest-Fryslân

Súdwest-Fryslân kent relatief weinig banen in de overheidssector. Dit kan worden verklaard door het feit dat de grotere overheidsinstanties binnen Noord-Nederland voornamelijk in Groningen en Leeuwarden zijn gevestigd. Ook de financiële sector is relatief klein. Deze sector heeft de afgelopen jaren te maken gekregen met forse reorganisaties die gepaard gingen met een banenverlies bij met name de regionale vestigingen. Wat verder opvalt is dat de informatie en communicatiesector sterk ondervertegenwoordigd is in Súdwest-Fryslân, terwijl de activiteiten en innovaties binnen deze sector door toenemende digitalisering steeds belangrijker worden voor een groot aantal andere sectoren.

5.2 Verdieping kernsectoren

Wanneer gekeken wordt naar de werkgelegenheidsfunctie in combinatie met de relatieve omvang van de sectoren ten opzichte van het provinciale en landelijke gemiddelde, zijn er zeven kernsectoren voor de gemeente Súdwest-Fryslân te onderscheiden. De specifieke karakteristieken en ontwikkelingen binnen deze sectoren zijn nader uitgewerkt.

5.2.1. Handel

Werkgelegenheidsgroei voornamelijk door supermarkten, leegstand van winkels is relatief laag

Met bijna 7.300 banen is de handel de grootste sector in de gemeente Súdwest-Fryslân gemeten in werkgelegenheid. Sinds 2011 is het aantal banen in de sector gestegen met 2,4% en het aantal vestigingen met 6% naar ongeveer 1.500 vestigingen. De sector is daarmee minder hard gegroeid dan landelijk en in de laatste jaren is sprake van een daling van de werkgelegenheid. Ruim twee-derde van de banen in de handel betreft detailhandel, bijna een kwart is groothandel en de overige activiteiten betreffen de handel en reparatie van motorvoertuigen.

De groei in de sector handel wordt met name veroorzaakt door een groei in detailhandel. De groei van de detailhandel komt volledig door de groei van het aantal banen bij supermarkten (+430 banen). Wanneer we de ontwikkelingen bij de supermarkten buiten beschouwing laten, valt op dat het aantal banen in de detailhandel in de laatste 10 jaar is afgenomen met 9%, terwijl het aantal vestigingen steeg met 8%. Dit werkgelegenheidsverlies komt vooral door een krimp van het aantal fysieke winkels. Het aantal fysieke winkels is daarentegen met 12% afgenomen sinds 2011.

De opkomst van webwinkels speelt een belangrijke rol in de groei van het aantal vestigingen. Súdwest-Fryslân telt ongeveer 230 webwinkels, in 2011 waren dit er nog 80. Het aantal webwinkels in de gemeente is daarmee gegroeid met bijna 200%, dit betreft voornamelijk eenmanszaken. Dit heeft het werkgelegenheidsverlies bij fysieke winkels (excl. supermarkten) deels gecompenseerd. De landelijke toename van het aantal webwinkels was vergelijkbaar met de groei in Súdwest-Fryslân. Ook landelijk is het merendeel van de webwinkels een eenmanszaak.

De gemeente Súdwest-Fryslân is op hoofdlijnen in te delen in twee gebieden: de stedelijke zone Bolsward – Sneek (verbonden door de A7) en de landelijke kernen in de rest van de gemeente. De gemeente Súdwest-Fryslân is goed voor iets minder dan 11% van het totale winkelvloeroppervlakte in Fryslân en is gemeten in winkelvloeroppervlakte na Leeuwarden de tweede gemeente van Fryslân. De winkelleegstand in Súdwest-

Fryslân gemeten in aantal leegstaande objecten was in 2020 7% en lag daarmee onder het Friese gemiddelde (10%). Daarmee is de leegstand ook een stuk lager ligt dan in de andere F4 gemeenten Leeuwarden, Heerenveen en Smallingerland (respectievelijk 14%, 11% en 9%).¹⁹

5.2.2. Zorg

Werkgelegenheid in de zorg toegenomen, het aantal zzp'ers is flink toegenomen

De zorgsector is met 7.200 banen qua werkgelegenheid de op een na grootste sector in Súdwest-Fryslân. Sinds 2011 is de sector gegroeid met bijna 7%. Wel is sprake van fluctuaties. Tussen 2011 en 2013 is de werkgelegenheid gegroeid, terwijl de werkgelegenheid vervolgens weer daalde. Vanaf 2018 is de werkgelegenheid vervolgens weer toegenomen. De verwachting is dat het aantal banen in de zorg in de komende jaren opnieuw zal stijgen. Grote werkgevers in deze sector zijn het Antonius Ziekenhuis en verschillende thuiszorgorganisaties en verpleeghuizen. Opvallend is dat het aantal vestigingen in de zorg sinds 2011 met meer dan 60% is gegroeid. Dit komt hoofdzakelijk door een verdubbeling van het aantal zzp'ers in de zorg.

5.2.3. Zakelijke dienstverlening

Zakelijke dienstverlening groeit, maar bestaat grotendeels uit zzp'ers

De zakelijke dienstverlening in de gemeente Súdwest-Fryslân bestaat uit 1.900 vestigingen die goed zijn voor ongeveer 5.700 banen. Zzp'ers hebben een groot aandeel in het aantal vestigingen. Zo zijn 330 van de 370 organisatieadviesbureaus zelfstandigen, ook bestaat het merendeel van de meer dan 500 ingenieurs uit zelfstandigen. De werkgelegenheid in de zakelijke dienstverlening is sinds 2011 gegroeid met 12% (620 banen). Het aantal vestigingen steeg in dezelfde periode met 39% (530 vestigingen). De relatief harde groei van het aantal vestigingen ten opzichte van het aantal banen, wijst erop dat een groot aantal van de nieuwe vestigingen zzp'ers betreffen. Het is niet bekend welk deel van de zzp'ers werkelijk actief zijn als zelfstandige in deze sector en welk deel daarnaast nog in loondienst is. Het is dus mogelijk dat de geregistreerde groei van de werkgelegenheid in deze sector niet in lijn is met werkelijke groei van de werkgelegenheid in deze sector.

De branches organisatieadvies en uitzend- en uitleenbureaus hebben een groot aandeel in de werkgelegenheid in deze sector. Hamilton Bright en AB Vakwerk zijn grote werkgevers in deze sector. Voor beide genoemde bedrijven, samen goed voor ongeveer een kwart van alle banen in de zakelijke dienstverlening, dient de kanttekening te worden gemaakt dat dit vestigingen van holdings betreffen. Deze werkgelegenheid wordt toegerekend aan Súdwest-Fryslân, maar bevindt zich feitelijk ook voor een deel buiten de gemeente

5.2.4. Zakelijke dienstverlening

Scheepsbouw, zuivel en metaal zijn belangrijke industrietakken in Súdwest-Fryslân

De industrie in de gemeente Súdwest-Fryslân bestaat uit circa 5.600 banen en is goed voor 13,4% van het totaal aantal banen in gemeente. Sinds 2011 is het aantal banen in deze sector afgenomen met ruim 1%. Het aantal vestigingen in de industrie in Súdwest-Fryslân is sinds 2011 met 12% gestegen naar 740 vestigingen.

De grootste sector binnen de industrie is de scheepsbouw en reparatie en onderhoud van schepen. De activiteiten rondom scheepvaart zijn goed voor bijna 1.000 banen. Koninklijke De Vries Scheepsbouw

---

¹⁹ CBS, 2020, Leegstandsmonitor

gevestigd in Makkum kan worden bestempeld als een toonaangevende speler binnen deze sector. De scheepswerf heeft de capaciteit om luxe motorjachten af te bouwen met een lengte tot 120 meter. Het bedrijf is een belangrijke werkgever binnen de sector. Binnen de jachtbouwsector wordt nauw samengewerkt met het onderwijs. Zo is de Yacht Builders Academy een samenwerkingsplatform van onderwijsinstellingen, bedrijfsleven en overheden waarin de beroepsbevolking wordt opgeleid voor de jachtbouw. Een andere grote sector binnen de industrie is de vervaardiging van zuivelproducten, welke goed is voor 450 banen.

De overige werkgelegenheid binnen de industrie komt voornamelijk voort uit de vervaardiging van metaalproducten en overige machines. Vervaardiging van metaalproducten is daarbij goed voor 640 banen, 11% van het totaal aantal banen in de sector. De vervaardiging van overige machines en apparaten bestaat uit bijna 600 banen en betreft met name de vervaardiging van machines voor industrieel gebruik. De bedrijven in de metaalsector en de vervaardiging van overige machines hebben een toeleverende functie richting met name de bouw en industrie (o.a. zuivelverwerking en jachtbouw) en zijn daarmee van belang voor het totale ecosysteem van de regio. Súdwest-Fryslân telt ongeveer 800 banen in de sociale werkvoorziening.

5.2.5. Gastvrijheidssector

Gastvrijheidssector is relatief groot qua werkgelegenheid, maar seizoensgebonden en vaak kleinschalig

Met de aanwezigheid van de Friese meren en het IJsselmeer is Súdwest-Fryslân een echte watersportgemeente. Maar ook de aanwezigheid van maar liefst 6 van de 11 Friese steden maakt dat de regio qua cultuurhistorie veel te bieden heeft. Het gebied trekt hierdoor dan ook relatief veel recreanten en toeristen. De gastvrijheidssector in Súdwest-Fryslân omvat bijna 3.800 banen. Dit komt neer op 9% van alle banen binnen de gemeente. Dit is relatief hoog in vergelijking met het provinciale en landelijke gemiddelde (7%). Ook in vergelijking met andere Friese gemeenten is dit aandeel groot: de gastvrijheidssector is in verhouding alleen op de Waddeneilanden en in de gemeente De Fryske Marren groter. Súdwest-Fryslân is een sleutelregio voor de sector binnen Fryslân.²⁰ De gastvrijheidssector heeft naast het economisch belang ook een belangrijke rol voor de leefbaarheid in Súdwest-Fryslân. Het aantal bezoekers van buiten de gemeente biedt kansen om voorzieningen te behouden en te versterken die ook voor de 'eigen' inwoners van belang zijn en bezoekers vormen tegelijkertijd een afzetmarkt voor de bedrijvigheid in de gemeente.

Het aantal banen in de sector is sinds 2011 gegroeid met 2%. De sector is eerst gegroeid tot bijna 4.000 banen in 2016, vervolgens is de werkgelegenheid met 4% afgenomen tot 2020. Dit wijkt af van het landelijke beeld, waar de sector sinds 2016 flink groeide (8%). De sector bleef in de gehele provincie ongeveer even groot.²¹

De focus van de gastvrijheidssector in Súdwest-Fryslân ligt met name op watersportrecreatie. Dit is ook zichtbaar in de werkgelegenheidscijfers. Er bestaan veel banen in rondom de bouw- en verhuur van recreatieartikelen (825), en de helft van alle banen binnen de sub-sector Sport betreft werk in Jachthavens of op zeil- en surfscholen. Verder is de werkgelegenheid bij logiesverstrekking groter dan het landelijk gemiddelde, maar lager dan het Friese. Wat opvalt is dat van de 110 logiesaccommodaties in de gemeente, bijna de helft (50) een eenmanszaak betreft. Zowel in Nederland als de provincie Fryslân, is deze ratio een stuk lager.

²⁰ Bron: Vitaliteitsonderzoek logiesaccommodaties Fryslân (ZKA, 2020)

²¹ Lisa, 2021, Gratis R&T data. *Data van de R&T sector op landelijk en provinciaal niveau is enkel beschikbaar vanaf 2016.

Er liggen groeikansen die momenteel nog onvoldoende worden verzilverd

ZKA Strategy heeft onderzoek gedaan naar de vitaliteit van logiesaccommodaties in de provincie Fryslân. Voor de regio Zuidwest-Fryslân (Súdwest-Fryslân en de Fryske Marren) geldt dat meer dan de helft van de aanbieders vitaal is. Dit is vergelijkbaar met het provinciaal gemiddelde. Toch blijkt dat er meer uit het huidige aanbod gehaald kan worden: veel aanbieders kennen weinig onderscheidend vermogen en ondernemers zijn niet erg commercieel. Hierdoor zijn prijzen laag en er wordt weinig samengewerkt tussen verschillende aanbieders. 42% van het aanbod accommodaties in Fryslân bevindt zich in regio Zuidwest-Fryslân, maar de focus op watersport maakt werkgelegenheid en omzet erg seizoensgebonden. Ook blijkt uit het onderzoek dat veel jachthavens en andere watersport-aanbieders over het algemeen weinig toeristisch georiënteerd zijn en dat ook hier meer uit te halen valt.

Hoge dichtheid horeca, maar diversiteit van aanbod is verbeterpunt

Horeca beslaat het grootste aandeel van de banen binnen de gastvrijheidssector (38%). De horeca telt in totaal 2.240 banen (5,3% van de totale werkgelegenheid in Súdwest-Fryslân. De horecadichtheid in Súdwest-Fryslân is relatief hoog. Er bevinden zich ongeveer 100 restaurants en 50 cafés die samen goed zijn voor ongeveer de helft van de werkgelegenheid binnen de sector. Wel blijkt uit onderzoek naar de vitaliteit van de restaurantsector in Fryslân dat de diversiteit van het aanbod voor verbetering vatbaar is. Landelijk is een sterke toename van het aantal ketenrestaurants zichtbaar.²² Dit kan de diversiteit van het aanbod ook in Súdwest-Fryslân verder onder druk zetten.

Het aantal banen in de horeca is sinds 2011 gegroeid met ruim 11%, de sector groeit langzamer dan het provinciaal (+12%) en landelijk gemiddelde (+19%). Echter is dit vooral te wijten aan een krimp van de sector in 2020: tot 2019 was de sector met 18% gegroeid, in 2020 alleen al is de sector met 6% gekrompen op basis van werkgelegenheid, dit is vermoedelijk een gevolg van de coronacrisis. Landelijk is dit effect een stuk kleiner (-3%), maar ook in Fryslân kromp de sector met bijna 6% in 2020.²³

5.2.6. Bouw

Werkgelegenheid in de bouwsector daalt, de sector bestaat grotendeels uit zzp'ers

De bouwsector in Súdwest-Fryslân telt ongeveer 1.000 vestigingen en 3.000 banen en is daarmee relatief groot qua omvang. In de bouwsector zijn veel zzp'ers actief, ruim 75% van het aantal vestigingen is een eenmanszaak. Ondanks een stijging van het aantal vestigingen, is het aantal banen in de bouw sinds 2011 gedaald met bijna 5%. De genoemde daling vond met name plaats in de 'Algemene burgerlijke- en utiliteitsbouw', en bij stratenmakers en stukadoors. Het aantal banen binnen de sub-sectoren loodgieterij en grondverzet is juist gestegen.

Súdwest-Fryslân kent naast het grote aantal zzp'ers enkele toonaangevende bedrijven binnen de bouwsector in Noord-Nederland. Deze bedrijven (o.a. Sikma Installatie, Jorritsma Bouw, Friso, Dijkstra Draisma, Nota Infra) zijn belangrijk voor de werkgelegenheid in de sector. Niet alleen direct, maar juist ook in indirecte mate door middel van de inhuur van onderaannemers. De aanwezigheid van deze spelers maakt het daarnaast mogelijk om deel te nemen aan grotere ontwikkelingen in Noord-Nederland, zoals de realisatie van de zuidelijke ringweg Groningen, de herstelopgave i.v.m. de aardbevingsproblematiek en de vraagstukken met betrekking tot circulaire bouw.

²² Bron: Vitale horeca in Friesland Restaurantsector (Van Spongen & Partners, 2021)

²³ Lisa, 2021, Gratis R&T data

5.2.7. Landbouw

De landbouwsector groeit, meer dan de helft van de banen bij melkveehouderijen

De landbouwsector is van oudsher een belangrijke sector in Súdwest-Fryslân. De landbouwsector telt ongeveer 2.700 banen (6,3% van het totaal aantal banen), verdeeld over ongeveer 1.100 vestigingen. Melkveehouderijen zijn binnen de landbouw goed voor ruim de helft van het totaal aantal banen (55%). Naast het grote aantal melkveehouders, bestaat het totaal aantal banen voornamelijk uit banen in de dienstverlening aan de landbouw. Activiteiten op het gebied van akkerbouw, bosbouw en visserij zijn, gemeten in werkgelegenheid, beperkt. Het aantal banen binnen de landbouw laat over de periode 2011-2020 een stijging zien van 5%, grotendeels veroorzaakt door een groeiend aantal banen in de dienstverlenende sector.

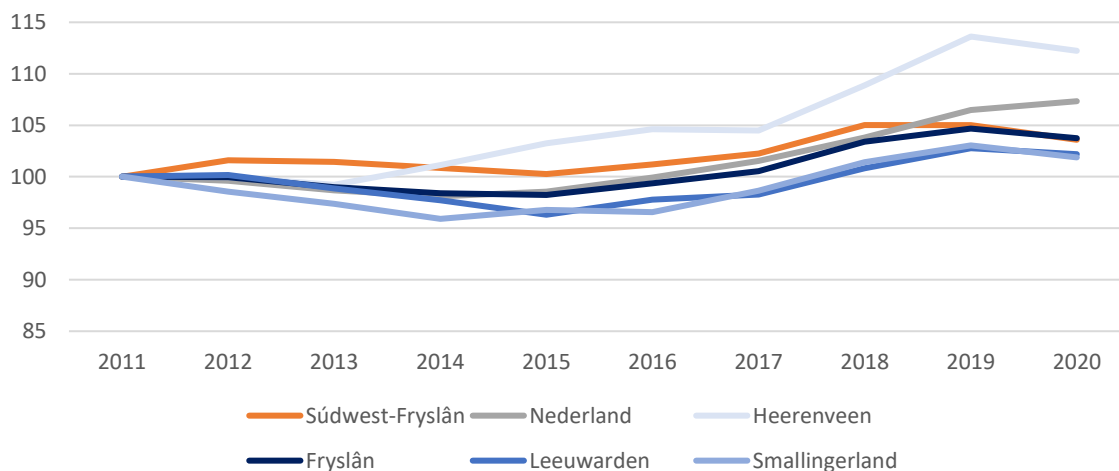
De verwachting is dat de mondiale vraag naar zuivelproducten in de komende periode zal stijgen. Een stijging die wordt veroorzaakt door de groeiende wereldbevolking. Tegelijkertijd neemt de wereldwijde melkproductie toe waardoor ook het aanbod stijgt. Als gevolg van de invoering van de fosfaatrechten en aangescherpte wet- en regelgeving op het gebied van ruimtelijke ordening en ammoniak komt de groei van de Nederlandse melkproductie onder druk te staan. Ook de beschikbare landbouwgrond heeft een remmend effect op de productie, groei zal in sterke mate gerealiseerd moeten worden door innovatiever om te gaan met de bestaande productiemiddelen.

5.3 Werkgelegenheidsontwikkeling

Werkgelegenheid na jaren van groei gedaald in 2020

Tussen 2011 en 2020 zijn er in Súdwest-Fryslân ongeveer 1.460 banen bijgekomen (een groei van 3,6%), deze groei is vergelijkbaar met de groei in Fryslân. In Nederland steeg het aantal banen in deze periode met 7,3%. Van de F4 gemeenten kende Heerenveen een fors hogere groei (12,2%), terwijl de groei in Leeuwarden (2,2%) en Smallingerland (1,9%) lager was. In figuur 10 wordt de geïndexeerde werkgelegenheidsontwikkeling weergegeven voor verschillende regio's. Wat opvalt is dat de werkgelegenheidsgroei in Súdwest-Fryslân in 2019 sterk afvlakte, terwijl in de andere regio's wel sprake was van groei. In 2020 is de werkgelegenheid in alle F4 gemeenten en in de provincie gedaald, terwijl de werkgelegenheid landelijk nog wel toenam.

Figuur 10: Geïndexeerde werkgelegenheidsontwikkeling 2011-2020

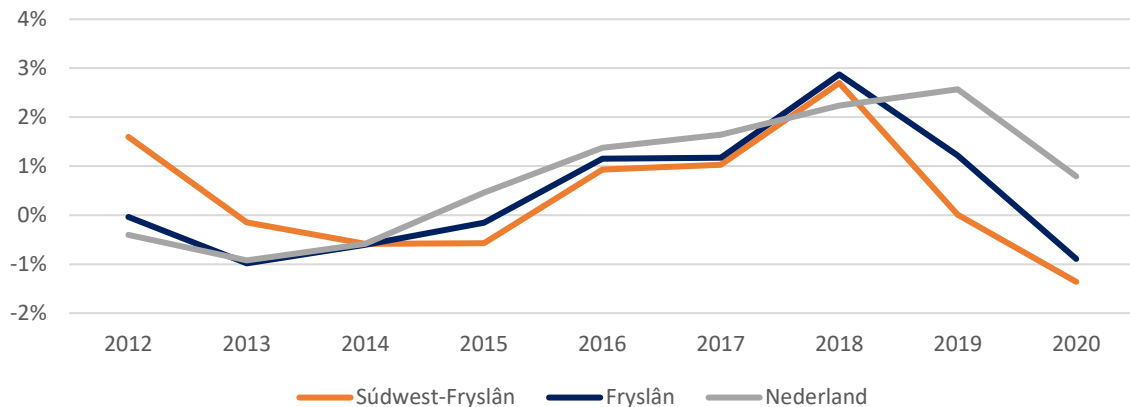

Bronnen: LISA (2021) en Werkgelegenheidsregister Fryslân (2021)

De werkgelegenheid in Súdwest-Fryslân lijkt gevoelig voor schommelingen in conjunctuur

Figuur 11 toont de procentuele ontwikkeling van de werkgelegenheid en opzichte van het voorgaande jaar. Hieruit blijkt dat de ontwikkeling van de werkgelegenheid in Súdwest-Fryslân en Fryslân de algehele landelijke trend grotendeels volgen. Wel is te zien dat in Súdwest-Fryslân groei later inzet dan landelijk en provinciaal. Een daling van de werkgelegenheid lijkt in Súdwest-Fryslân juist eerder in te zetten en is extremer dan in Fryslân en Nederland. Het lijkt erop dat de economie in Súdwest-Fryslân gevoeliger is voor schommelingen in conjunctuur.

Figuur 11: Werkgelegenheidsontwikkeling t.o.v. voorgaande jaar

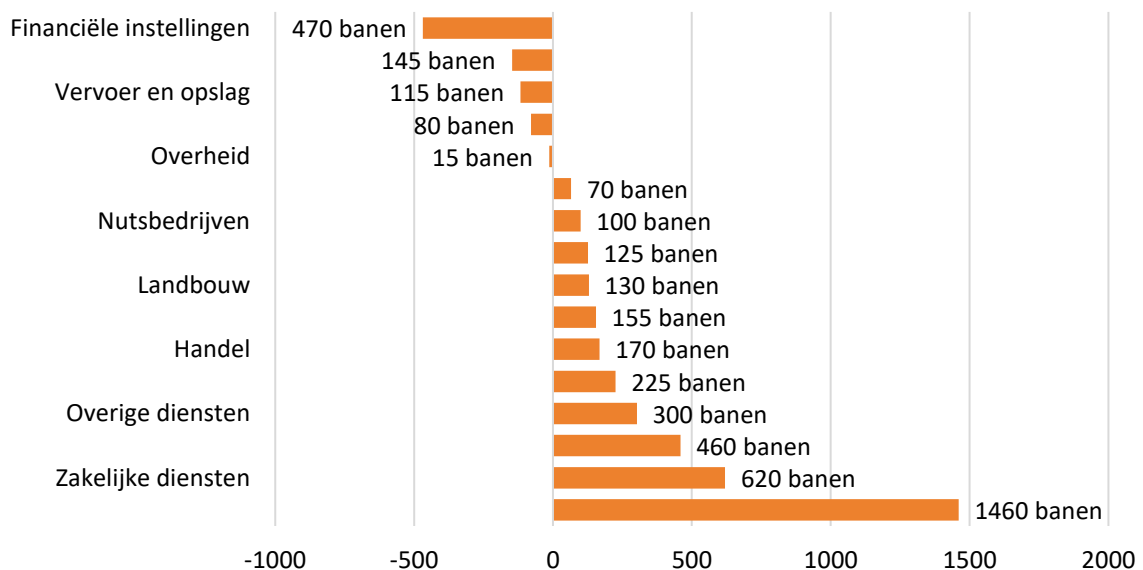

Bronnen: LISA (2021) en Werkgelegenheidsregister Fryslân (2021)

Grote verschillen in werkgelegenheidsontwikkeling per sector in Súdwest-Fryslân

In figuur 12 is de ontwikkeling van het aantal banen per sector in de gemeente Súdwest-Fryslân weergegeven over de periode 2011-2020. De groei van het aantal banen komt met name door groei van de sectoren zorg, zakelijke diensten en overige diensten. De groei in de zakelijke diensten en overige diensten komt voornamelijk door de groei van het aantal zzp'ers in deze sectoren. Bij de financiële instellingen, in de bouw en vervoer en opslag is de werkgelegenheid in de afgelopen 10 jaar het sterkst gedaald.

Figuur 12: Werkgelegenheidsontwikkeling 2011-2020 per sector

Bron: Werkgelegenheidsregister Fryslân, 2021

De daling van de werkgelegenheid in de financiële sector is groot (-62%). Ook in Fryslân (-33%) en Nederland (-11%) is de werkgelegenheid in deze sector gedaald, maar minder sterk dan in Súdwest-Fryslân. In heel Nederland het aantal banen in deze sector afgenomen door automatisering van werkzaamheden. Daarnaast is in verschillende regio's, waaronder Súdwest-Fryslân, werkgelegenheid verdwenen door centralisatie. De daling van de werkgelegenheid in de bouwsector doet zich ook voor in Fryslân als geheel. Landelijk is het aantal banen in deze sector wel ongeveer even groot gebleven.

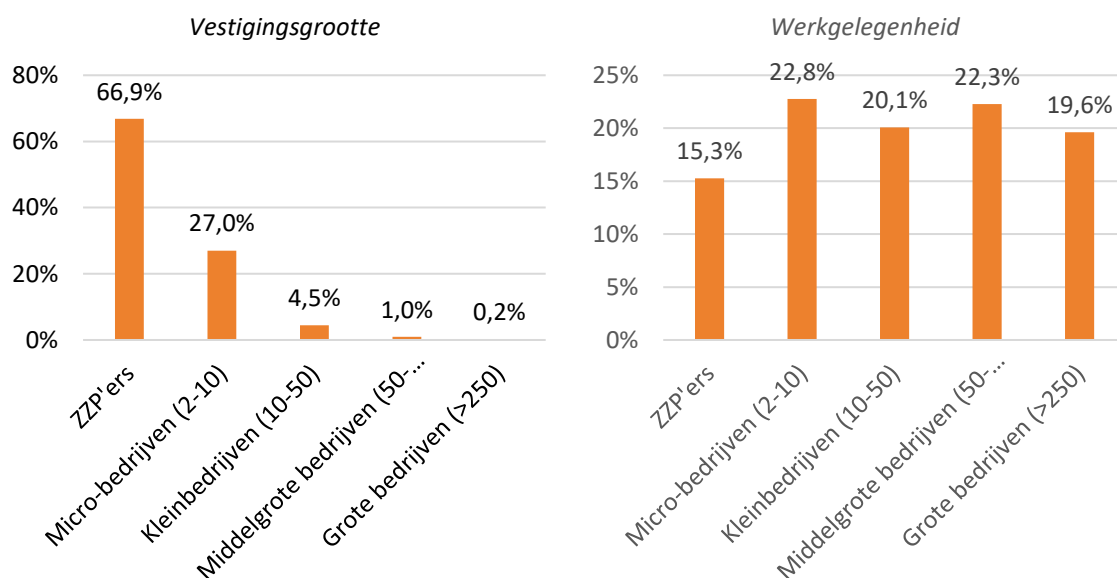
De ontwikkeling van andere belangrijke sectoren in Súdwest-Fryslân wijkt niet veel af van de werkgelegenheidsontwikkeling in Fryslân en Nederland. De werkgelegenheid in de zorg, dienstverlening en horeca is gegroeid. Wel wijkt de ontwikkeling van de werkgelegenheid in de landbouwsector af van het landelijke beeld. In Súdwest-Fryslân en de provincie is de landbouwsector gegroeid, terwijl landelijk sprake is van een daling van werkgelegenheid in deze sector. De werkgelegenheid in de industrie is in Súdwest-Fryslân afgenomen, terwijl de industrie in de provincie en landelijk wel is gegroeid.

5.4 Bedrijvendemografie

Forse groei van het aantal zzp'ers, relatief veel micro-bedrijven in Súdwest-Fryslân

In figuur 13 is de gemiddelde vestigingsgrootte van alle bedrijven in Súdwest-Fryslân weergegeven. Zzp'ers hebben een aandeel van 67% in het aantal vestigingen in Súdwest-Fryslân en zijn goed voor 15% van de werkgelegenheid. In 2011 hadden zzp'ers een aandeel van 56% in het aantal vestigingen. Micro-bedrijven (met 2 tot 10 medewerkers) hebben een aandeel van 27% in het aantal vestigingen en bijna 23% van de werkgelegenheid. Het aandeel van vestigingen met 10 of meer vestigingen is minder dan 6%, deze vestigingen zijn echter wel verantwoordelijk voor meer dan 60% van de werkgelegenheid in Súdwest-Fryslân.

Figuur 13: Vestigingsgrootte en aandeel in werkgelegenheid in 2020

Bron: Werkgelegenheidsregister Fryslân, 2021

In totaal is het aantal vestigingen in Súdwest-Fryslân tussen 2011 en 2020 met 22% gegroeid. Dit is fors hoger dan de groei van de werkgelegenheid in dezelfde periode. Dit duidt erop dat de groei voornamelijk wordt veroorzaakt door een toename van het aantal zzp'ers. Het aantal vestigingen in Fryslân groeide in dezelfde periode met 25%. In Nederland was de groei van het aantal vestigingen nog extremer: het aantal

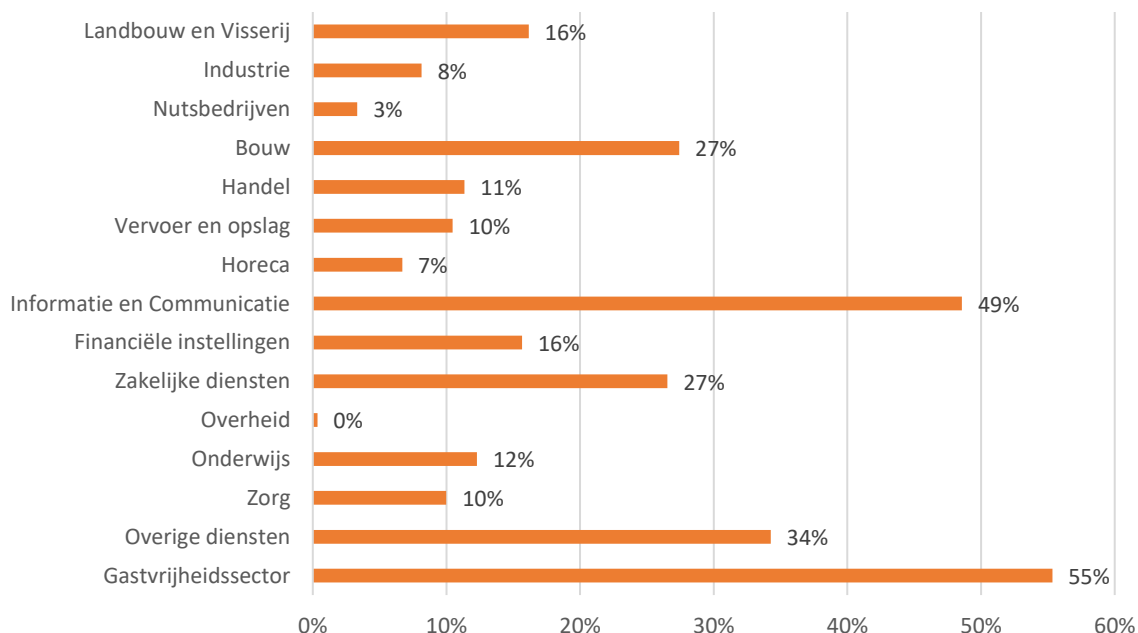
vestigingen groeide met 35%, terwijl het aantal banen maar met 7% groeide. Dit impliceert dat de toename van het aantal zzp'ers in de totale werkgelegenheid landelijk nog groter was. Het aandeel van ZZP'ers in het aantal vestigingen komt overeen met het landelijk beeld. Vergeleken met het landelijk gemiddelde zijn er wel relatief veel micro-bedrijven in de gemeente gevestigd. Ook in de rest van de provincie Fryslân en bij de overige F4 gemeenten ligt dit percentage lager.

De aanwezigheid van relatief veel kleine bedrijven (zzp'ers en micro-bedrijven) kan het innovatievermogen van een regio beperken. Voor een deel komt dat doordat kleine bedrijven minder toegang hebben tot de noodzakelijke middelen (kennis, financiering, netwerk) om innovaties te realiseren, die binnen grote organisaties wel voorhanden zijn. Veel zelfstandige ondernemingen en micro-ondernemingen zijn daarom te klein om succesvol te innoveren. Bovendien groeien ze vaak niet ondernemingen met meer werkzame personen. In dit opzicht (innovatiekracht en groeipotentieel) kan het relatief ongunstig zijn dat Súdwest-Fryslân relatief veel zzp'ers en micro-bedrijven telt. Ook kan de aanwezigheid van veel zelfstandigen duiden op verborgen werkloosheid: het is moeilijk te bepalen hoeveel economische activiteit plaatsvindt in een eenmanszaak.

Aandeel van zzp'ers in gastvrijheidssector en ICT-sector het grootst

In figuur 14 is het aandeel van zzp'ers in het totaal aantal banen per sector weergegeven. Hierbij valt met name het grote aantal zzp'ers op dat actief is in de gastvrijheidssector en de informatie- en communicatiesector. Dit komt overeen met het landelijke beeld. Ook in de sectoren overige dienstverlening (33%), bouw (26%), en zakelijke dienstverlening (23%) is het aandeel van zzp'ers in de werkgelegenheid relatief groot.

Figuur 14: Aandeel zzp'ers in werkgelegenheid per sector in Súdwest-Fryslân, 2020

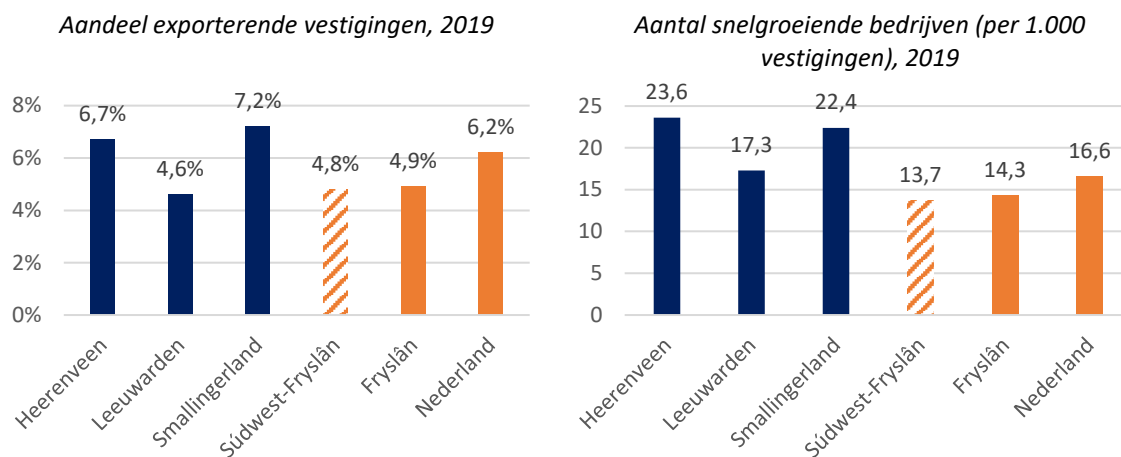
Bron: Werkgelegenheidsregister Fryslân, 2021

Súdwest-Fryslân telt relatief weinig snelgroeiende en exporterende bedrijven

Ongeveer 4,8% van alle vestigingen in Súdwest-Fryslân exporteert naar het buitenland. Het aantal exporterende vestigingen blijft daarmee achter ten opzichte van de gemeenten Heerenveen en Smallingerland en is vergelijkbaar met de gemeente Leeuwarden en het Friese gemiddelde. Ten opzichte van

de andere F4-gemeenten en het landelijk gemiddelde telt Súdwest-Fryslân daarnaast een relatief laag aantal snelgroeïende bedrijven²⁴. Dit beeld wordt mogelijk veroorzaakt door het relatief grote aantal zzp'ers en micro-bedrijven, die over het algemeen minder op groei en export zijn gefocust en vaak vooral zijn gericht op de thuismarkt.

Figuur 15: Aandeel exporterende en aantal snelgroeïende vestigingen in 2019

Bron: CBS, 2021

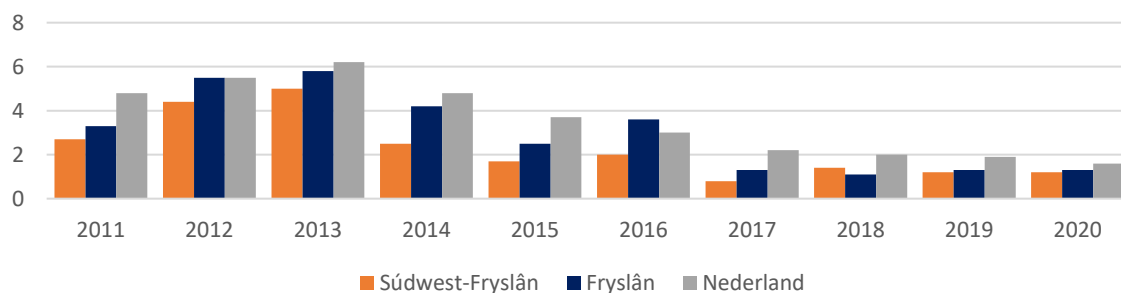
Aantal oprichtingen in Súdwest-Fryslân is relatief laag

Het aantal nieuwe bedrijven dat in Súdwest-Fryslân wordt opgericht (70 oprichtingen per 1.000 bedrijven in 2019) ligt structureel lager dan het Friese gemiddelde (80 oprichtingen per 1.000 bedrijven) en daarmee ook een stuk lager dan het landelijke gemiddelde (105 oprichtingen per 1.000 bedrijven). Anderzijds ligt ook het aantal opheffingen in Súdwest-Fryslân met 60 opheffingen per 1.000 bedrijven in 2019 lager dan het Fries en Nederlands gemiddelde, al is het verschil wel kleiner dan bij het aantal oprichtingen.²⁵ Hiermee ligt ook het saldo oprichtingen en opheffingen lager dan in de andere regio's en dit saldo is de afgelopen jaren bovendien gedaald. Al met al kan gesteld worden dat de bedrijfddynamiek in de gemeente Súdwest-Fryslân relatief laag is, ondanks de groei van het aantal ZZP'ers.

Het aantal faillissementen blijft ondanks de coronacrisis laag

In onderstaande figuur is de ontwikkeling van het aantal faillissementen per 1.000 vestigingen te zien. Wat opvalt is dat de coronacrisis nog niet terug te zien is in het aantal faillissementen.

Figuur 16: Aantal faillissementen per 1.000 vestigingen

²⁴ Een snelgroeïend bedrijf is een bedrijf waarbij het aantal medewerkers voor een periode van 3 jaar ieder jaar met 10% toeneemt.

²⁵ CBS Lokale Economie, 2021

Bron: CBS, 2021

Het aantal faillissementen is in 2020 in Súdwest-Fryslân en Fryslân vrijwel gelijk gebleven t.o.v. 2019, landelijk was zelfs sprake van een daling. Er zijn nog geen regionale cijfers beschikbaar voor 2021, maar wel landelijk cijfers. Hieruit blijkt dat het aantal faillissementen in 2021 nog verder is afgenomen t.o.v. 2020.²⁶ Een waarschijnlijke oorzaak voor het uitblijven van een toename in het aantal faillissementen zijn de maatregelen die de Nederlandse overheid heeft ingezet om bedrijven te ondersteunen tijdens de coronacrisis.

5.5 Bedrijventerreinen

De uitgeefbare ruimte op bedrijventerreinen is schaars

De gemeente Súdwest-Fryslân telde op 1 januari 2021 ongeveer 190 netto ha. aan bedrijventerreinen. Alleen de gemeente Smallingerland bezit een groter oppervlakte aan bedrijventerreinen. De uitgeefbare ruimte op bedrijventerreinen in Súdwest-Fryslân is echter schaars (0,3 ha). Dit is lager dan in de andere F4-gemeenten. Tussen 2018 en 2020 was de gemiddelde uitgifte iets meer dan 5 ha en daarmee hoger dan in de 5 jaren daarvoor.²⁷ Het gaat hierbij voornamelijk om kleine kavels, meer dan 50% was kleiner dan 0,25 ha. en nog eens 25% was niet groter dan 0,5 ha.. Dit duidt op versnipperde uitgeefbare locaties. In totaal bevindt ongeveer 30% van de arbeidsplaatsen in Súdwest-Fryslân zich op bedrijventerreinen, de belangrijkste bedrijventerreinen betreffen de bedrijvenlocaties in Sneek (bedrijventerrein de Hemmen, Houkesloot) en in mindere mate Bolsward (bedrijventerrein De Marne), Heeg (Draeisleat) en Workum (Horsa).

In het nieuwste rapport van Bureau Louter wordt een prognose gedaan voor de toekomstige vraag naar bedrijventerreinen in Fryslân. Voor Súdwest-Fryslân geldt dat deze vraag tot 2025 ongeveer 5 ha/jaar zal blijven. Tussen 2025 en 2035 daalt deze vraag naar verwachting iets, maar zal wel minstens 3 ha per jaar blijven. Er wordt daarnaast een grotere vraag naar grote kavels (>2ha) voorzien, mede door groei van sectoren zoals logistiek en industrie.²⁸

5.6 Toegevoegde waarde

De arbeidsproductiviteit in Súdwest-Fryslân is relatief laag

De COROP-regio Zuidwest-Fryslân (gemeente Súdwest-Fryslân en gemeente De Fryske Marren) heeft een aandeel van 0,7% in de landelijke werkgelegenheid. Het aandeel van de COROP-regio Zuidwest-Fryslân in de landelijke toegevoegde waarde is 0,5%.²⁹ Ook binnen Fryslân is het aandeel van de COROP-regio Zuidwest-Fryslân in de werkgelegenheid groter dan in de toegevoegde waarde. Dit heeft twee belangrijke oorzaken. Enerzijds hebben sectoren met een lagere toegevoegde waarde per arbeidsplaats een relatief groot aandeel in de economische structuur van Súdwest-Fryslân. Het gaat bijvoorbeeld om de horeca, handel en bouw. Daarnaast is binnen sectoren de toegevoegde waarde per arbeidsplaats over het algemeen lager dan het landelijke en Friese gemiddelde. Voor de horeca en detailhandel komt dit mogelijk omdat deze sector sterk afhankelijk zijn van toeristen en daarmee seizoensgebonden zijn. Mogelijk speelt ook mee dat door het grote aantal zzp'ers en micro-bedrijven de economie van Súdwest-Fryslân minder innovatief is.

²⁶ Bron: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2022/02/historisch-laag-aantal-faillissementen-in-2021>

²⁷ Provincie Fryslân, 2018, Overzicht bedrijventerreinen

²⁸ Louter, 2021, Bedrijventerreinen in Fryslân; vraagprognoses tot 2035

²⁹ Eigen berekeningen o.b.v. CBS, 2018, Nationale rekeningen; CBS, 2018, Productieproces; bedrijfstak en regio; nationale rekeningen

E&E advies
Helperpark 288
9723 ZA Groningen
(050) 360 44 33
info@eeadvies.nl

eeadvies.nl